

The Historical Development Of Vocational Technical Colleges In The 2nd Constitutional Period In Turkey

Mustafa Kılınç¹

Amasya University, Faculty of Education

ABSTRACT

II. Meşrutiyet Period(the 2nd constitutional era) in Turkey tells us the historical development of Vocational and Technical Colleges and For a better understanding of the subject, we categorized these vocational and technical schools according to their workspaces. In this classification, we went the way of naming Vocational-Technical Schools as Engineering Schools, Officer-Related Schools, Forest-Related Schools, Art-Related Schools, Transport and Communication-Related Schools, Agriculture-Related Schools, Animal Husbandry Schools, Trade and Finance Related Schools, Health-Related Schools. In this sub topic titles, We have tried to put the importance of the vocational technical Schools of that period for the westernstyle vocational technical educational Schools of Turkey and we have tried to Express the historical development of these vocational technical Schools.

Key Words: Turkey, 2nd constitutional era, vocational training, technical training, colleges

¹ Corresponding author:
Assist. Prof.
mustafa.kilinc@amasya.edu.tr

Türkiye’de 2. Meşrutiyet Dönemi Mesleki Teknik Yüksekokullarının Tarihi Gelişimi

Mustafa Kılınç¹

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ÖZET

Türkiye’de 2.Meşrutiyet Dönemi Mesleki Teknik Yüksekokullarının Tarihi Gelişimini ifade ederken, konunun daha iyi anlaşılması için, bu mesleki teknik yüksekokullarını alanlarına göre sınıflandırdık. Bu sınıflandırmada mesleki teknik yüksekokullarını, Mühendislik Okulları, Memurlukla İlgili Okullar, Ormanla İlgili Okullar, Sanatla İlgili Okullar, Ulaşım ve Haberleşme ile İlgili Okullar, Ziraatla İlgili Okullar, Hayvancılıkla İlgili Okullar, Sağlıkla İlgili Okullar, Ticaret ve Maliye İle İlgili Okullar diye isimlendirme yoluna gittik. Bu alt konu başlıklarında, dönemin mesleki teknik yüksekokullarının, Türkiye’deki Batı tarzında mesleki teknik eğitim kurumları için önemini ve bu mesleki teknik yüksekokulların tarihi gelişimlerini ifade etmeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, 2.meşrutiyet, mesleki eğitim, teknik eğitim, yüksekokullar

Giriş

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyini etkileyen birçok etken vardır. Coğrafi konumu, yeraltı ve yerüstü kaynakları, nitelikli insan gücü gibi faktörler bunlardan bazılarıdır. Ama ülkenin kalkınmasını etkileyen bu unsurlar içinde en önemlisi yetişmiş nitelikli insan gücüdür. Yeraltı ve yerüstü kaynaklarımız daimi olmayabilir. Coğrafi konumumuzdan yeteri kadar yararlanamayabiliriz fakat nitelikli insan gücü oluşturduğumuzda kalkınma için hiçbir engel kalmaz.

Nitekim gelişmiş diye nitelediğimiz ülkelerde durum böyledir. En çarpıcı örneği ile Japonya gelişmişliğini sadece yetişmiş nitelikli insan gücüne dayanır. Peki, nitelikli insan gücü nasıl oluşacak? Tabi o da ancak eğitimle mümkündür. Eğitim nedir? Eğitim; Toplumun tüm bireyleri için ortak olan davranışları (bilgi, beceri ve tavırlar)geliştirmeyi amaçlayan eğitime, genel eğitim, belirli bir meslek alanında başarılı olarak çalışabilmek için gerekli davranışları kazandıran eğitime de meslek eğitimi denilmektedir. Genel eğitim, toplumu meydana getiren bireylerin toplu olarak yaşamalarını sağlayan genel kültürü kazandırır. Meslek eğitimi ise, bir meslek için gerekli olan özel kültürü kazandırır. Biz bu çalışmamızda Türkiye’de 2. Meşrutiyet Dönemi Mesleki Teknik Yüksekokullarının Tarihi Gelişimini aydınlatmaya çalışacağız.

¹ Sorumlu yazar:

Yrd. Doç.

mustafa.kilinc@amasya.edu.tr

2.Meşrutiyet döneminde açılan mesleki teknik yüksekokullarının birçoğunun temeli İkinci Meşrutiyet öncesinde atılmıştır diyebiliriz. Türkiye’de Batı tarzındaki mesleki teknik eğitimin temellerinin oluşmasında 2.Meşrutiyet Dönemi Mesleki Teknik Yüksek Okullarının katkısını göstermektedir. Bu çalışmada, tarama yöntemi kullanılmıştır. Konuyla ilgili Başbakanlık Osmanlı Arşivi, özgün çalışmalar ve dönemin gazete haberlerinden yararlanılmış ve kendi çalışmamız bu kaynaklarla desteklenmiştir.

II. Meşrutiyet Dönemi Mesleki Yüksekokulları

Mühendislik Okulları Kondüktör Mektebi

Okul 1874 yılında Darülfünun-ı Sultani bünyesinde eğitim hayatına başlamış 1881 yılında kapatılmıştır. Bu alanda şiddetle duyulan ihtiyaç üzerine 1911 yılında Nafia Nezaretine bağlı olmak üzere yeni bir Kondüktör Mektebi açılmıştır. 22 Ağustos 1911’de öğretime başlayan okulun amacı mühendishanelere teknik eleman yetiştirmektir. Kondüktör Mektebinin kurucu müdürü, aynı zamanda Hesap ve Cebir Öğretmeni Hazım Bey’dir. Okulun öğretmen kadrosu bakanlığın fen memurları tarafından oluşturulmuştur. 1911 yılı sonlarında okulda öğrenim gören öğrencilerin askerliğinin tecil edilmesini sağlamak amacıyla okula Şuarayı-ı Devlet’çe “yüksekokul” unvanı verilmiştir. (Çınar, 2007, s.105)

Okula başlangıçta en az beş yıllık idadi mezunları alınmıyordu, 1912’den sonra, yedi yıllık idadi ve o seviyede okul çıkışlılar alınmaktaydı. Okulun öğrenim süresi iki yıldır ve okulda gündüz eğitim veriliyordu. Bu okulun kuruluşu sırasında “Amele başı yetiştiriliyor” diye okulun açılmasına karşı çıkanlar olmuştu. Ancak okulun kuruluşu için ödenek sağlanmış ve okul açılmıştır. (Çınar, 2007, s.105-106) (Ergün, 1996, s.296)

Kondüktör Mektebi’nin eğitim programı Paris’teki “Ecole de Conducteur” un programından faydalanılarak hazırlanmıştır. Okutulan dersler şunlardır; usul-ü umumi-i inaat, inaat-ı miyahiyeye, turuk-u adiyeye ve demiryolları, hendese-i tersimiye, malzeme-i insaiye, topografya, mimari ve resim, usul-ü mesaha, resmi hatti, kitabet, hesap, cebir, köprücülük, mihanik ve müsellesat. Okulun ilk müdürü, hesap ve cebir derslerinin de öğretmeni Hazım Beydi. Diğer derslerin öğretmenleri Nafia Nezareti Fen Heyeti arasından seçilmiştir (Ak, 2006, s.67) Okul o dönemin okullarından bazıları gibi savaş yıllarında hastaneye çevrilmiştir. (BOA, Fon Kodu: MF.MKT., Dosya No: 1183, Gömlek No: 74, Tarih: 1331S24) (BOA, Fon Kodu: DH..SYS., Dosya No: 112-15, Gömlek No: 20-01, Tarih: 1331M05)

1329 (1913)’da okulun bulunduğu bina, hastane haline çevrildiğinden okul Sultan Ahmet’te İran Hastanesi olan binaya nakledildi. I. Cihan Savaşı patlak verince, okul bu binadan Çemberlitaş’ta Karababa Sokağında ahşap bir konağa taşındı. Oradan da Donanma Cemiyeti’nin dağılması üzerine Divanyolu’ndaki Donanma Cemiyeti binasına nakledildi. Mütareke içinde bu binada İtilaf Devletleri askeri bir kulüp açmağa karar verdiklerinden, bu sefer okul Kadırgadaki Dişçi Mektebi binasına taşındı. Fakat bu bina yetersiz olduğundan eşyasının ve ders araçlarının bir kısmı Kadırga Meydanında açıkta kalmış bir kısmı da Nafia Nezareti binasına taşınarak, nezaretin iki odasında öğretime devam edilmiştir. (Çınar, 2007, s.106)

1922 yılında okulun ismi “Nafia Fen Mektebi” olmuştur. 1926 yılında ise okulun eğitim süresi iki buçuk seneye çıkarılmıştır. Kondüktör Mektebi, diğer meslekî ve teknik okullardan farklı olarak savaş nedeniyle kapanmamıştır (Ak, 2006,s.67).

Mühendis Mektebi Alisi

Harbiye Nezareti’ne bağlı olan (Ak, 2006,s.68) masrafları da tophane bütçesine ait olan (“Hendeseyi Mülkiye Mektebi”, Tanin, 19 Teşrinisani 1324) eğitim teşkilatı askerlerden

oluşan sivil olarak yalnız demir yolları müdür-ı Sabıkı Hayri Bey ile muavini Marko Sayan Efendi'nin olduğu (Razi, Y. Hendeseyi Mülkiye Mektebi, Sabah, 13 Kânunuevvel 1325) Hendese-i Mülkiye Mektebi, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra (Ak, 2006,s.68) yatılı olmasından dolayı talebenin azlığı,(“Mühendis Mektebi Islahatı”, Sabah, 5 Ağustos 1326) fena havalı bir yerde fena bir gıda ile beslenme gibi nedenlerle Ticaret ve Nafia Bakanlığının tasarısıyla (Hendeseyi Mülkiye Mektebi, Tanin, 30 Teşrinievvel 1324) Nafia Nezareti'ne bağlanmış ve okulun ismi Mühendis Mektebi Âlisi olarak değiştirilmiştir (Ak, 2006,s.68).

Bu isim Avrupa mühendis okullarıyla aynı idi. (Ergün, 1996, s.286) Okulun ismi gibi idari kadroları da değiştirilmiştir (Mühendis Mektebi, Sabah, 5 Teşrinievvel 1329) Okuldaki hocaların maaşı yüksekti.(Mühendis Mektebi Islahatı, Sabah, 5 Ağustos 1326) Okulun ilk Müdürü Refik Bey, Mithat Paşa'nın torunuydu. Belçika'da elektrik mühendisi eğitimi görmüştü, liberal düşüncelere açıktı, öğrencilerin devlet memuru olarak yetişmesini istemiyor, öğrencilerin her alanda yetinmesini istiyordu (İlkin ve Tekeli, 1993, s.90).

Okul, Nafia Nezareti'ne bağlanmış olmasına rağmen, 1909 yılında da askeri okullar statüsünde kaldı. Okula alınacak 30 öğrencinin yarışma sınavları askeri okullarla beraber yapıldı. Zaten öğretmenlerin çoğu da askerlendendi. Okul 1910 yılında tamamen Nafia Nezareti'ne bağlanmış ve eski binası çok kötü olduğundan, derhal yeni bir bina aranmaya başlanmıştır. Ancak Okulun yatılı olması, bina sorununu uzun zaman çözememesine neden olmuştur. Bu arada, makine mühendisleri ihtiyacını karşılamak için bu okulda bir makine mühendisliği şubesi açma çabaları başlamıştır. Okulun üç sınıfı idadi, kalan dört sınıfı da yüksek derece idi. Genellikle inşaat üzerinde duran Okulda 1910 yılında 170 öğrenci vardı. Gene 1910 yılında, Okul gündüzlü hale getirildi ve idadi sınıfları bırakıldı. İdadi ve dengi okul mezunları önce İhtiyat sınıfına alınacak, ondan sonra 5 yıl öğretim göreceklerdi (Ergün, 1996, s.286).

Yani birinci sınıfa girecek derecede riyaziyeden kuvvetli bulunmayanlar için yeniden teşkil olunan namezet sınıfında bir sene müddetle ulum-u riyaziye ve saire tedris olunacak ve bundan muvaffakiyet gösterenler birinci sınıfa girebileceklerdir.(Mühendis Mektebi Islahatı, Sabah, 5 Ağustos 1326) Ayrıca doğrudan birinci sınıfa girmek isteyenler için biraz daha zorca, ayrı bir sınav düzenlenmişti.

Okulun 1. Sınıf sınavını verenlerin doğrudan 2. sınıfa almabilmeleri de söz konusu idi. Okul, 1910 yılında İhtiyat Sınıfına 80, 1. sınıfa da 60 öğrenci alacaktı (Ergün, 1996, 286).

Okula kabul şartları şöyleydi: (Mühendis Mektebine Kabul Şeraiti, Sabah, 1 Ağustos 1326)

1. Mühendis mektebine kayıt ve kabul olacak talebe nehari olarak devam edecekti.
2. Mühendis mektebinin müddet-i tahsiliyesi yalnız bir seneye münhasır bulunan ihtiyat sınıfından maada 5 sene idi.
3. Mektebin gerek ihtiyat ve gerek birinci sınıfına kayıt ve kabul olunabilmek için Tebaa-i Osmaniye'den olmak ve on beş yaşından dun ve su-i ahlak ile müştehir ve bir veya cinayetle mahkûm olmamak ve sağlıklı bulunmak ve evsaf-ı mefkûreyi meyyit-i evrak-i resmiye ve müspete ile aşu ve mektep şahadetnamelerini ve mukavvasız fotoğraflardan iki nüshasını mektep müdüriyetine tevdi eylemek lazımdı. Gerek evrak-ı mefkûreyi teslim etmek ve gerek isimlerini kayıt ve tahrir ettirmek üzere muvakkaten ticaret ve nafia nezaretinde bulunan mektebi-i mezkûr müdüriyetine vuku bulacak müracaat Rumi Ağustos'un onuncu gününe kadar devam edecekti.
4. İhtiyat sınıfına kabul olabilmek için mekatib-i idadiyeden veya bunlara muadil

mekatibten mezun olmak şarttı. Mekatib-i idadiye veya bu derecede bir mektep şahadet namesini haiz olmayanlar atidediki derslerden icra kılınacak imtihanında ihraz-ı muvaffakiyet etmek şartıyla kabul olunacaktı: Mükemmel hesap, cebir, hendese, hikmet, coğrafya, tarih umumi ve Osmani, lisan-ı Osmani ve Fransızca.

5. Mühendis mektebinin birinci senesine dâhil olabilmek için evvela mekatib-i idadiye veyahut bu derece bir mektep mezunu olmak saniyen mükemmel hesap, cebir, hendese, meslesat-ı müstevi ve hikmet derslerinden icra kılınacak imtihanında ibraz-ı ehliyet etmek şarttı.
6. İhtiyat sınıfı talibini adedi sekseni tecavüz ettiği takdirde idadi veyahut bu derecede bir mektep şahadetnamesini haiz olanlar kabul olunarak diğerleri meyanında dördüncü fıkra beyan olunan derslerden bir müsabaka imtihanı icra edilecekti. Mekatip-i idadiye veya bunlara muadil mekatip mezunu olarak müracaat edenlerin adedi sekseni tecavüz eder ise talibin meyanında mezkûr dördüncü fıkra gösterilen derslerden bir müsabaka imtihanı icra edilecekti.
7. Mühendis mektebinin birinci senesine dâhil olmak isteyenlerin adedi atmışı tecavüz ettiği takdirde beşinci fıkra gösterilen imtihan müsabaka şeklinde vaki olacaktı.
8. Mühendis mektebinin ikinci senesine dâhil olabilmek için mekatibi idadiye veya bu derece bir mektep mezunu olmak ve mühendis mektebi birinci senesi programına göre imtihan vererek ihraz-ı muvaffakiyet etmek şarttı.
9. 1910 yılında Nafia Nezareti'ne bağlanmış olan okul, Askerî yapısından çıkarılmaya çalışılmıştı. (Ak, 2006, 68; Ergün, 1996, 286)

Daha önceden var olan “Turuk ve Muabir Şubelerine” ek olarak Mimari şubesi açılmıştı (Ak, 2006, 68; Ergün, 1996, 286)

Mühendis Mekteb-i Âlisi'nde uygulamalı eğitime verilen önem 1911'den sonra artmıştır. Bunun ile ilgili olarak öğrenciler (ilk üç sınıftan) yazın bir ay süreyle inşaatlarda çalışmaya ve rapor hazırlamaya yönlendirilmiştir. Son sınıfa gelen öğrenciler ise Avrupa'daki önemli binalar hakkında rapor hazırlamakla görevlendirilmiştir. Mühendis Mektebi-i Âlisi'nden mezun olanların önemli kısmı Hicaz Demiryollarında görev almıştır. (Ak, 2006,s.68; Ergün, 1996, s.286)

Okulun eğitim süresi şubelere göre değişiyordu. Turuk ve Muabir Subesi hazırlık sınıfı ile birlikte altı yıl iken Mimar Şubesi hazırlık ile birlikte beş yıldır. Turuk ve Muabir Şubesine hem yatılı hem gündüzlü öğrenci alınırken; mimar şubesine ise sadece gündüzlü öğrenci alınmıştır. (Ak, 2006,s.68; Ergün, 1996, s.286)

Mühendis Mekteb-i Âlisi, Balkan Savaşı sırasında hastane yapıldı. Ancak savaş bitip de öğretim başladığında okulda bulaşıcı hastalık çıktı ve okul kapandı. (Ergün, 1996, s.286) Fakat Okul öğretmenlerin, idarecilerin ve öğrencilerin çalışmaları sonucu varlığını (Ak, 2006,s.68) Fındıklı'da başka bir binada kiracı olarak (Ergün, 1996, s.286) devam ettirmiştir. Ancak okulun bina değiştirmesi kütüphane, arşiv ve laboratuvarın zarar görmesine neden olmuştur. Prof. Forcheimer 1914'te Mühendis Mektebi'ne gelerek hocalık ve ders nazırlığı görevini yerine getirmiştir Mühendis Mekteb-i Âlisi'nden yıllara göre, 1910 yılında on bir kişi, 1911 senesinde yirmi üç kişi, 1913 senesinde ise on iki kişi mezun olmuştur. Yıllık ortalama yüz elli öğrencinin kayıt yaptırdığı düşünülürse mezun olanların sayısının düşük olduğu daha iyi görülmektedir. I. Dünya Savaşı sonunda zor günler geçiren Mühendis Mekteb-i Âlisi TBMM'nin 12 Temmuz 1944'te kabul ettiği kanunla İstanbul Teknik

Üniversitesi olmuştur. (Ak, 2006, s.68)

Bu okullar modern tarzda eğitim verirlerken Batı tarzında adlandırılmışlardır. Hocalarının yüksek maaş alması ve öğrenci mevcutlarının az olması eğitim kalitesini olumlu yönde etkilemiştir.

Memurlukla İlgili Okullar

Kadastro Mektebi Âlisi

Osmanlı Devletinde 1911 yılında ülke sınırları içerisindeki taşınmaz malların tespit edilmesi, tespit edilen malların fen kurallarına göre haritalarının çizilmesi ve bu malların hukuki olarak sahiplerinin bulunması gündeme geldiğinde, bu işleri yapabilecek yetişmiş memur sıkıntısının olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı yıl içerisinde bu işleri yapabilecek kadastro memurlarının yetiştirilmesi amacıyla, Kadastro Memurları Mektebi açılmıştır. Defter-i Hakanî Nezaretine balı olarak açılan Kadastro Memurları Mektebinde tahsil süresi iki yıl olarak belirlenmiştir. Okula kayıt yaptırmak isteyenlerden lise mezunu olma şartı aranmıştır. (Çınar, 2007, s.106-107)

Okulda iki şubede meslekî eğitim verilmekteydi: Riyaziye ve Hukuk. Okulun Riyaziye şubesinde öğretim süresi bir yıl olarak belirlenmiştir. Bu şubede şu dersler okutulmaktaydı: Mükemmel coğrafyayı Osmani, hesap-ı tefazulî ve tamamî, malumat-ı hendeseşiye ve usul-ü masaha-i arazi ve topoğrafya, mükemmel usul-ü defteri, fenn-i mimari, fenn-i tersimat-ı riyaziye, kitabet-i resmiye ve hususiye. Okulun hukuk şubesinde öğretim süresi iki yıl olarak belirlenmiştir. Bu şubede şu dersler okutulmaktaydı: Mecelle-i ahkâm-ı adliye, usul-ü muhakeme, icra kânûnu, emval-i gayrimenkuleye müteallik bilcümle kavanin ve nizamat, ilm-i feraiz, ahkâm-ı evkâf, kitabet-i resmiye ve hususiye, mükemmel coğrafya-ı Osmanî, mükemmel usul-ü defteri, ilm-i iktisat. (Çınar, 2007, s.106) (Ergün, 1996, s.293)

Okulun her şubesine yılda 100 öğrenci kayıt yaptırabilmekteydi. Okula öncelikle Defter-i Hakanî Nezareti'nde memur olarak çalışanlar kayıt yaptırabilmekteydi. Bu memurlar dışında dışarıdan kayıt yaptırmak isteyen kişiler ise sınava tabi tutulurdu. Kadastro Memurları Mektebini bitiren öğrenciler mezun oldukları şubelere göre devlet işlerinde maaş karşılığı görevlendirilmekteydiler. Buna göre: Riyaziye şubesinden mezun olan öğrenciler mezuniyet derecesine göre Defter-i Hakanî Nezareti müdürlüklerinde çalışmaya başlardı. Hukuk şubesinden mezun olan öğrenciler ise 800 ile 1200 kuruş maaş ile tahriri umumi muharrir ve mühendisliklerinde çalışmaya başlardı. (Çınar, 2007, s.107)

Kadastro Memurları Mektebi'nin açılmasından kısa bir süre sonra, okulda yapılan eğitim ve öğretimin yetersizliğini düşünen Meclis-i Mebusan Bütçe Encümeni, okulun kapatılmasını bakanlığa önermiştir. Bütçe Encümeni okulun kapatılması için şu gerekçeleri ileri sürmekteydi: Bu okula beş veya yedi yıllık idadi mezunlarının yerine rüştiye ve ibtidaiye mezunları alınmaktaydı. İki yıllık eğitim veren bu okuldan mezun olanlar mühendislik yeterliliğine sahip olamamaktaydılar. Bütçe Encümeni, bu okulun ancak küçük memur yetiştirebilecek kapasiteye sahip olduğuna inanmaktaydı. Okulun kapatılması için yukarıdaki gerekçeleri sıralayan Encümen'e göre bu okul kapatılmalıydı ve Riyaziye şubesindeki öğrenciler Mühendis Mektebine, Hukuk şubesindekiler ise Hukuk Mektebine yönlendirilmeliydi, Bakanlık bu önerileri kabul etmemiş, okulun eğitim ve öğretime devam etmesini için çalışmalar yapmaya devam etmiştir. Bakanlık 1911 Ağustosunda şurayı Devlet'e bir tasarı sunmuştur. Bu tasarıya göre taşrada görevli memurlar arasından yaşları uygun 20 kişi, her yıl İstanbul'da ki bu okula getirilmeli ve 350 kuruş maaşla eğitilmeliydi. (Çınar, 2007, s.107-108) (Ergün, 1996, s.293)

Şurayı Devlet'in 12 Ocak 1912 yılında aldığı bir karar bu okulun değerini artırmıştır. Bu karara göre okul yüksekokul kimliğini kazanarak "Kadastro Mekteb-i Âlisi" adını almıştır. Okulun, yüksekokul olarak eğitime devam etmesi üç gerekçeye dayandırılmıştır. Birinci gerekçe, bu yıllarda Âlî mektep öğrencilerinin askerlik yapmaması, bu okula ilgiyi artıracaktır. İkinci gerekçe okulda verilen derslerin Dârülfünûn Hukuk ve Riyaziye şubelerinde okutulan derslerle aynı olması okulun eğitim seviyesini yükseltmekteydi. Son olarak, okula bundan sonra yedi yıllık idadi mezunlarının alınacak olması okulun yüksekokul olmasını gerektirmekteydi. (Çınar, 2007, s.108) (Ergün, 1996, s.294)

Okulun Riyaziye şubesinin adı 1912 yılında "Fen şubesi" olarak değiştirilmiştir. Hukuk ve Fen şubelerine her yıl 50 öğrenci alınmasına karar verilmiştir. Okula 1913 ve 1914 yıllarında kayıt yaptırmak isteyen öğrencilere, yüksekokul çıkışlı olunması ve sınav şartı getirildiği görülmekteydi. Bu getirilen şartlar ile okuldaki eğitim kalitesinin yükseldiği ve seçkin öğrencilerin tercih edildiği ortaya çıkmaktadır. Kadastro Mekteb-i Âlisinden 1912, 1913 ve 1914 yıllarından farklı sayıda öğrenci mezun olmuştur. Buna göre Hukuk şubesinden 1912'de 17, 1913'te 25, 1914'te 38 olmak üzere toplam 80 öğrenci mezun olmuştur. Riyaziye şubesinden ise 1912'de 17, 1913'te 29, 1914'te 27 olmak üzere 73 öğrenci mezun olmuştur. Her iki şubeden bahsi geçen yıllarda toplam 153 öğrenci mezun olarak meslek hayatına atılmıştır. 1914 yılında I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine bu okulun öğrencileri askere alınmıştır. Ayrıca lise mezunlarının ihtiyat Zabıt Mekteplerine alınması okulun kapatılmasını zorunlu kılmıştır. (Çınar, 2007, s.108-109)

Ormanla İlgili Okullar

Orman Mektebi Âlisi

Malumdur ki manevi servetimizin en mühimini ormanlarımız teşkil eder. Hâlbuki bu hazain-i tabiat layıkıyla hüsn-ı muhafaza edilmemekten ve fen dairesinde, katiyyata riayet olunamamaktan dolayı devlet zayıyat-ı külliyyeye uğramaktadır. İşte bu zayıyatın vukuunu men etmek ve ormanların hüsn-ı muhafaza ve teksirini temin eylemek üzere nezaret-i orman memurları yetiştirecek mektebin ihdasına karar vermiştir. (Orman Mektebi, Sabah, 1Kasım 1909)

Mektep leyli olacaktı. İlk yıl meccanen ve müsabaka ile yirmi talebe kayıt ve kabul edilecekti. Talebenin mektebi-i idadi veya ona muadil bir mektebi-i ali şahadetnamesini haiz bulunmaları şarttı. Müddet-i tahsiliye iki seneden ibaret olacak ve tedrisat-ı sarf-ı ormancılığa müteallik bulunacaklardı. (Orman Mektebi, Sabah, 1Kasım 1909)

Bu mektepten şahadetname neşet edenler evvela üç sene ellişer, üç sene sekizer, üç sene de biner kuruş maaşla orman memuriyetlerinde istihdam edecekler ve gösterecekleri liyakat ve hüsn-ı hizmete göre sınıflara terfi olunacaklardı. Şu kadar ki mektebi-i leyli ve meccani olduğu cihetle mektepten neşet eden efendiler maaşlı olarak dokuz sene hizmet-i devlete bulunmağa mecburlardı. Şayet içlerinden birisi hizmet-i mecburiyetini ifadan istinkâf ederse müddet-i tahsiliyede kendisine sarf edilen elli lirayı tediye mecburdu. Bunun içinde mektebe dâhil olurken kefil göstereceklerdi. Hizmet-i mecburiyeyi ifa etmek istemeyip de yalnız arzularına göre memuriyet arzusunda bulunanlardan mektebe beş talebe alınacak ve bunlar ücret-i tedrisiyyeyi vereceklerdi. (Orman Mektebi, Sabah, 1Kasım 1909)

Orman Nezareti, Harbiye Nezareti ile muhabere ederek Kâğıthane'de Bahçeköy'de tahliye edilen Süvari Kışlasını Leyli Orman Mektebi ittihaz olunmak üzere işтира etmiştir. Ancak mezkûr kışlanın tamirat ve ıslahatı ikmal edilinceye kadar Nezaret, Şehzadebaşı civarında bir

daire temin etmiştir. (Orman Mektebi, Sabah, 1Kasım 1909)

Okulda eğitime 9 Kasım 1909 da başlanmıştır, ilk müdürü de Komik Efendi'dir. (Ergün, 1996, s.295) Okulun tercih edilmesini sağlamak için, Ziraat Okulu mezunlarına ek puan verilmiştir. (Ak, 2006,s.70)

Okulda Dersler Eylül başı ile Mayıs sonunda işlenecekti ve Haziran başlangıcında genel sınav yapılacaktı. Genel sınavdan ayrı olarak Kasım ve Şubat aylarında iki özel sınav yapılacaktı. Ara sınavlardan geçer not alamayan ve genel sınavda başarısız olan öğrencilerin kayıtları silinecekti. İkinci sene sonunda öğrenciler Orman Maadin ve Ziraat Nezareti'nin göndereceği heyet karşısında teorik ve uygulamalı derslerde başarılı olması durumunda icazetname alabilecekti. Ancak mezuniyet sınavında düşük puan alanlara ikinci derece itibariyle icazetname verilirken, normal ve yüksek puan alanlara birinci derece icazetname verilecekti. İkinci derece icazetname alanların terfileri girecekleri sınavlara bağlı olacaktı. Okula ücretsiz alınmış olan öğrenciler mezun olduktan sonra dokuz sene fen memurluklarında Nezaret tarafından görevlendirilecekti. Ücretli eğitim alanlarda zorunlu çalışma yükümlülüğü yoktu. Okulun heyeti, bir müdür, bir müdür yardımcısı, bir hesap ve tahrir memuru ile bir dâhiliye zabıtinden oluşuyordu. (Ak, 2006,s.70)

Okulun, iki yıl içinde uygulayacağı ders programı ise şu şekilde idi : “Orman fenni, ormanların terbiye ve imarı - sylviculture, ormancılığa ait iktisat, economie forestiere, ormanların işletilmesi, technologie forestiere, ulum-u tabiiye tatbikatı, ilm-i nebatat, fenn-i hayat-ı nebat, physiologie, ulum-u hayvanat, av hayvanları, hevâmm ve hasarat-ı muzıra, ilmi'l arz ve maadin, suhur, türap, ulum-u riyaziye tatbikatı, topoğrafya, inşaat, miyah, ulum-u hukuk. (Ergün, 1996, s.295)

1912 yılına gelindiğinde okula öğrenci alımında Orman Mektebi Nizamnamesi gözardı edilmeye başlanmıştır. Okula giriş için hiçbir şart ileri sürülmemiş sadece başvuru yapanların dosyaları özel bir komisyon tarafından incelemeye alınmıştır (Ak, 2006,s.71) (Ergün, 1996, s.295).

Orman Mektebi'nin eğitim süresi 1917 yılında Almanya'daki ormancılık okulları örnek alınarak üç yıla çıkarılmıştır. . (Ak, 2006,s.71) Bu doğrultuda Almanya'ya öğrenciler gönderilerek öğrenci masrafları bakanlıkça karşılanmıştır.(BOA, Fon Kodu: BEO, Dosya No: 4608, Gömlek No: 345565, Tarih: 1338R07) Ankara'da Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün kurulmasıyla okulun ilk sınıfları eğitimi bu enstitüde almış son sınıflar ise İstanbul'da devam etmiştir. Orman Mektebi bu şekilde işleyişini 1933 yılına kadar sürdürmüştür (Ak, 2006,s.72).

Sanatla İlgili Okullar

Kız Darülfünunu (İnas Darülfünunu)

İnas Darülfünun 1915'te (Akyüz, 1989, s.302) Cağaloğlu'nda eski Hukuk Mektebi binasında açılmıştır. İlk yılda Riyaziyat şubesinde 6, edebiyatta 7, tabiiyatta 12 öğrenci vardı. (İlkin ve Tekeli, 1993, s,98) İlk öğrencileri kız idadileri mezunları ile İstanbul Darülmuallimati mezunları idi (Akyüz, 1989, s.302).

İnas Darülfünununda ilk 1917 de 18 hanım şahadetname almışlardır. Bunlardan yedisi edebiyat, üçü riyaziye, sekizi tabiiyat şubelerinde neşet etmiştir.(Muallim Dergisi, 15 Teşrinievvel Sayı 15,s.552) Mezuniyet derecelerine göre Lamia, Aliye, Adalet, Meliha,

Seniha, Şamimend, Hanımlar İstanbul İnas Sultanileri muallimliklerine, diğerleri de taşra Darülmualimatları müdire ve muallimliklerine tayin edilmişlerdir. (Akyüz, 1989, s.302)

Bu okullardan mezun olan her öğrencinin görev alması bu okullara ilgiyi arttırmıştır.

Kız darülfünunu, darulmuallimat-ı aliyeye merbut ise de ayrıca bir müdür tarafından idare olunmaktaydı. darulmuallimattan ayrı bir bina da Cağaloğlu'ndaydı. Üç şubeye ayrılmış olup müddeti tahsiliyesi üçer sene idi. Edebiyat şubesi 1. sınıfında: edebiyat-ı Türkçe, kitabet-i resmiye ve hususiye, tarihi osmani, tarih, umumi, coğrafya ve etnoğrafya, felsefe, ilmi terbiye. 2. sınıfında; yukarda saydığımız derslerden maada tarih-i edebiyat, tarih-i sanayi, ulumu ictimaiye, ilmi iktisat gösterilmekteydi. Son 3. sınıfında ise ilmi terbiye yerine kavanini cariyeye gösteriliyordu. Diğer derslerin hepsi vardı. Riyaziyat şubesi birinci sınıfında: İlmi terbiye, müsellesat, müsellesatı müsteviye, hesabı ali, cebri adi, fizik hendeseyi adiyeye. İkinci sınıfında felsefe ilmi terbiye, müsellesat, müsellsatı müsteviye fizik, cebri ala, heyatı riyaziye, hendeseyi tahyiliye. Üçüncü sınıfında hesabı ali, cebir, hendeseyi tahyiliye, felsefe, heyat-ı riyaziye, mebadiyi tahlili riyazi, fizik, mihanik, kavanini cariyeye okunmaktaydı. Tabiat şubesine gelince birinci sınıfında tatbikatı kimyevi, ilmi nebatat, kimyayı medeni, fizik, hıfzıssıhha, tabakatularz, felsefe, ilmi hayvanat, ilmi terbiye, müsellesat, kimyayı tahlili. İkinci sınıfında fizik, ilmi nebatat, ilmi teşrih, tabakatul arz, felsefe, hıfzıssıhha, kimyayı tahlili, kimyayı uzvi, müsellesat, ilmi hayvanat, ilmi terbiye, tatbikatı kimyevi. Üçüncü sınıfında ise kimyayı uzvi, ilmi teşrih, kimyayı sanayi, tatbikatı kimyevi, felsefe, hıfzıssıhha, tabakatularz, fizik, ilmi hayvanat, heyeti tabiiye, ilmi nebatat, kavanini cariyeye tedris edilmekteydi. (Mekteplerimiz, Kız Darülfünunu Dersleri, Muallim Dergisi, Mart 1334 Sayı 20, s.726-727) Okul 1920'de kaldırılıp Darülfünuna bağlandı. (Akyüz, 1989, s.302) Bir süre sonra kız öğrenciler kendi derslerini boykot edip erkek dersanalarına devam ederek 1921'de İnas Darülfünuna son vermişlerdir (İlkin ve Tekeli, 1993, s.98).

İnas Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi

3 Mart 1888'de kurulan Sanayi Nefise Mektebi ikinci meşrutiyet döneminde normal seyretmiş 1911'de tezhip sınıfı açılmış 1914'te de İnas Sanayi-i Nefise Mektebi adı altında dersler verilmeye başlanmıştır. (Ergün, 1996, s.296) Sanayi Nefise Mektebi Alisi mimari, resim, heykeltıraş, resmi darülmualimin ve sanayi tezyiniye şubelerini havi bir mektebi alidir. (Sanayi Nefise Mektebi Alisi Talimnamesi, Maarif Vekâleti, Matbaa-yı Amire, İstanbul,1340,s.1)

Resmi darülmualimin, sanayi tezyiniye, mimari şubelerinin tahsiliyesi dört senedir ancak resim, heykeltıraş şubelerinde tahsil sene ile ifade edilmemiştir. (Sanayi Nefise Mektebi Alisi Talimnamesi, Maarif Vekâleti, Matbaa-yı Amire, İstanbul,1340,s.1)

Sanayi Nefise Mektebine kayıt olunacak talebenin yaşı on beşten az, 25'ten fazla olmaması mimariye şubesine dâhil olacakların lise mezunu olmaları ve diğer şubelere girmeye talip olanların evvela lise devreyi evveliyesini itmam etmiş bulunmaları, saniyen şubelerinin duhul imtihanında muvaffak olmaları iktiza ederdi. Meclisi Muallimin kararıyla liselerin ilk dört senesinden mezun olanlar hesap, cebir, müsellesat, logaritma, mekanik, hikmeti kimya ve resim derslerinden imtihan edilmek üzere mimariye şubesine kabul edilebilirdi. (Sanayi Nefise Mektebi Alisi Talimnamesi, Maarif Vekâleti, Matbaa-yı Amire, İstanbul,1340,s.2)

Sanayi Nefise Mektebinin Mevcut Durumu: Ali Mekteplerden (Yüksekokul) olan Sanayii Nefise Mektebi dört şubeye ayrılmış olup, söz konusu şubelere hazırlık olmak üzere bir

iptidai sınıfı bulunmaktaydı. Mektebe yazılanmak isteyen öğrencinin önce bu sınıfa girmesi şarttı. Tahsil süresi bir sene olan bu sınıfta karakalem resim; eşkâli hendesiye (geometri şekilleri) üzerine talim ve bu meyanda gölgeye ait nazariyatı fenniye izah edilirdi. Basit ve girift muhtelif üsluplar ile yaprak, çiçek ve meyve gibi alçı modelleriyle resim takliti yaptırılırdı. Hendesei hattıye ve cebir okunur. İşte, önce bu sınıfta hazırlanan öğrenci imtihanısız diğer istediği şubeye geçebilirdi (Dilâver, H.(2002) II. Meşrutiyet Dönemi'nde Yayınlanan Bir İstatistik Mecmuasına Göre Osmanlı Maarifi, Türkler, C.XV,s.79).

Sanayi Nefise Mektebinin şubeleri ve özellikleri şöyle idi: (Dilâver, H.(2002) II. Meşrutiyet Dönemi'nde Yayınlanan Bir İstatistik Mecmuasına Göre Osmanlı Maarifi, Türkler, C.XV,s.79)

Resim ve Yağlı Boya Şubesi: Bu şubenin tahsil müddeti beş seneden ibaret olup evvela kabartma alçı modellerinden ve bilahare mücessem heykellerden ve zihayat vücade beşerden (insan vücudu) karakalem ve yağlı boya resimler yapılırdı. Bu sınıfta sanayi-i nefise tarihi, cebir ve hendese devam olunduğu gibi modeller üzerinde gösterilmek şartıyla ressamlığı ilgilendirdiği kadarıyla teşrih (anatomi) dahi okunurdu.

Heykeltıraş Şubesi: Tahsil müddeti dört sene olan bu şubede alçıdan mamul insan vücudu akşamı üzerinde çamurdan kopyalar, alçı kalıpları ve çamurdan cisimler ve kabartmalar yapılıp teşrihi menazır hendese ve sanayii nefise tarihi görülürdü.

Halk (Oymacılık) Şubesi: Bu şubenin tahsil müddeti dört sene olup, yalnız şimşir üzerine hakkaklık öğretilir. Bununla beraber teşrih ve sanayi nefise tarihi, menazır ve hendese dersleri dahi görülürdü. Fenni Mimar Şubesi: Bu şube programında dört sene ise de, sonra beş seneye çıkarılmıştır. Cebir, hendese, müsellelat (trigonometri) ve hendese-i resmiye, gölge ve kat'ı eşcar (ağaç kesme bilgisi), ahşap ve menazır ve sanayi nefise tarihi ve nazariyatı mimariye ve malzeme-i inşaiye ve topoğrafya ve usulü keşf ve ebniye (bina) kanunu dersleri bu şubenin nazari dersleri olup, resmi taklidi, resmi mücessem (cisim), resmi mimari ve mimari projeleri ameli dersleri idi. mimari şubesinde eski mimari üslubundan başlanarak Osmanlı mimari usulü dahi gösterilmektedir.

Sanayi Nefise Mektebinde sınıf geçme şu şekilde idi: Bütün öğrenci, her sene gerek nazari ve gerek ameli derslerden sözlü ve yazılı imtihanla sınıf geçerek son sene imtihanlarında birde müsabaka açılırdı. Yani şubenin talebesine tezgâhlarda hocaların vereceği proje ve yahut model üzerine muayyen bir zaman içinde işler yaptırılırdı. Bunların sonunda bu işler, mektebin bir salonunda, şubede ve sınıflarda ayrılarak umuma teşhir edilirdi. Bu esnada öğretmenler ile diğer ihtisas erbabından bazı kişilerden oluşan bir mümeyyiz heyeti vasıtasıyla resimler teker teker tetkik edilerek birinci, ikinci üçüncü tabirleriyle numaraları konur ve bir miktarına da zikri cemil derecesi verilip şehadetnamelerinde bu dereceler, işaret ve rakamlarla belirtilirdi. Yine bu Mümeyyiz Heyeti talebeden hangilerinin bir sene daha mektebe devam edeceklerini tayin ederdi. Serginin sonunda resimler sahiplerine iade olunur. Ressamlık sınıfından birinci çıkanın eserinin idarece satın alınması adet olmuştu (Dilâver, H.(2002) II. Meşrutiyet Dönemi'nde Yayınlanan Bir İstatistik Mecmuasına Göre Osmanlı Maarifi, Türkler, C.XV,s.79).

Kızlar için güzel sanatlar eğitimi, bu okul vasıtasıyla kızların yükseköğrenime devam etmeleri amaçlanmıştır. Okulun sadece kızlara yönelik olması ise öğrenci sayısını arttırmak için düşünülmüştür. Okula ilk yıl, kırk öğrenci kayıt yaptırmıştır. İlk kayıt yaptıranlar ise Müzdan Hanım, Maide Esat Hanım ile Belkıs Hanım'dı. Okulun ilk müdürlüğüne Salih Zeki Bey

getirilmişti. Salih Zeki Bey'den sonra Mihri Hanım öğretmenlik ile birlikte müdirelik görevini de yerine getirmiştir. Okulun öğretmenleri şunlardı; Ressam Mihri Hanım, perspektif dersini veren Ahmet Ziya (Akbulut), anatomi dersine giren Nurettin Ali (Berkol), atölye dersi öğretmeni Ali Sami (Bayar), sanat tarihi ve estetik dersinin öğretmeni önce Vahit Bey iken sonra Ahmet Haşim Bey olmuştur Ayrıca isteyenlerin katılabileceği Heykel Atölyesi'nin öğretmeni İhsan Bey'di (Ak, 2006,s94-95).

Sanayi-i Nefise Mektebi, İkinci Meşrutiyet yıllarının Askere Alma Kanunu dolayısıyla yüksekokullarından sayılmıştır. Güzel sanatlar alanında ülkenin tek eğitim kurumu olan bu okulda 1911 yılında üç resim, bir heykeltıraşlık, iki fenn-i mimari ve bir de hakk olmak üzere 7 öğretmen vardı. Öğretmen sayısı 1914'de 29'a çıkartılmıştır. Okulun 1913 ve 1914'deki öğrenci durumları ise şöyle idi. Okul,1909 yılında 10 mimar, 5 ressam; 1911 yılında 7 mimar, 2 ressam, 1 heykeltıraş ve bir hakk; 1912 yılında da 19 mimar mezun etmişti. Sanayi-i Nefise Mektebinin çalışmaları, Birinci Dünya Savaşı sırasında da devam etmiştir (Ergün, 1996, s.292).

Tablo 1: Sanayi-İ Nefise Mektebi 1913 Ve1914 Öğrencileri (Ergün, 1996, s.293)

Şube	1912-13	1913-14
Resim	17	25
Mimari	44	71
Hakk	4	6
Heykeltıraşlık	5	6
Toplam	70	108

Okulda öğleye kadar atölye çalışmaları yapılırken, genelde öğleden sonra Darülfünun dersliklerinde kuramsal dersler işleniyordu. Havaların güzel olduğu yaz aylarında öğrenciler hocaları ile açık hava çalışmaları yapıyorlardı. Öğrencilerin yaptığı resimler Galatasaray Sergileri'nde halka gösteriliyordu. Okul müdiresi Mihri Hanım, 1919 yılında İtalya'ya gidince Ömer Adil Bey okul müdürü olmuştur. Mihri Hanım'ın girdiği ders olan Usul-i tersim dersine ise Feyhaman Bey girmeye başlamıştır. Bu arada Bayezit'teki Zeynep Hanım Konağı'ndan Gedikpaşa'ya taşınan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi Âlisi 1926 yılında erkeklerin olduğu Sanayi-i Nefise Mektebi ile birleştirildiği tahmin edilmektedir. Hizmet verdiği süre içinde İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nden Güzin Duran, Nazlı Ecevit, Nermin Faruki ve Sabiha Rüştü Bozcan gibi sanatçılar yetişmiştir (Ak, 2006,s.95).

Bu okulla ilgili genel değerlendirmemizde şunları ifade edebiliriz: Okul, dönemin şartlarına göre eğitim öğretim faaliyetleri açısından oldukça başarılı çalışmalar yapmıştır.

Ulaşım ve Haberleşme ile İlgili Okullar

Tevsi-i Ticareti Bahriye Milli Kapitan ve Çarkçı Mektebi Alisi

Osmanlı Devleti'nde kaptan yetiştirmek için ilkokul 1870 yılında açılmıştı. Daha sonra 1884'te Bahriye Mektebi içinde bir kaptan mektebi açılmış ancak bu 1907 yılında kapatılmıştı. (Ergün, 1996, s.290)

Ergin okulun bu kapanması sürecinden sonra 1909'da Hamit Naci tarafından Azapkapı'da eski binada tekrar açıldığını ve bir müddet Galata'da Yüksek kaldırırma taşınıp tekrar 1910 da Azapkapı'ya geldiğini belirtir. (Ergün, 1996, s.265-266) Ergün ise, okulun tekrar 7 Şubat

1910'da açıldığını belirtmiş ve Ergin'in okulun tekrar 1909 da açıldığına dair açıklamalarına yer vermiştir. (Ergün, 1996, s.290)

7 Şubat 1910 yılında "Tevsi-i Ticaret-i Bahriye-i Osmaniye Cemiyeti" Milli Kapudan ve Çarkçı Mektebi'ni açmıştır. Okulun açılış amacı kaptan ve çarkçı yetiştirmektir. (Ak, 2006,s.97) Okulun açılış nutkunu, Daireyi Harbiye Erkânı Harp Reis Tesisi Kaymakam Sıtkı Bey yapmıştır (Ticaret - Bahriye Kaptan ve Çırakçı Mektebi, Yeni Tanin, 26 Kânunusani 1325).

Eğitim süresi dört yıl olan Milli Kapudan ve Çarkçı Mektebi'nden 1913 yılında yetmiş yedi, 1914 yılında yetmiş öğrenci eğitim görüyordu. Okul 1914 yılında on dokuz kaptan, on sekiz çarkçı toplam otuz yedi öğrenci mezun etmiştir. (Ak, 2006,s.97) (Ergün, 1996, s.290)

Okula Osmanlı Devleti vatandaşı olan on beş ile otuz yaş arasındaki Ticaret-i Bahriye Mekteplerinden mezun öğrenci seviyesinde bilgisi olduğunu imtihanla ispat edenler kaydediliyordu. Okuldan başarı ile mezun olanlar Osmanlı gemilerinde dört sene süre ile mülazım kaptan ve çarkçı olarak görev alma hakkına sahiptiler. Okulun bitirme sınavı Bahriye Nezareti'nce görevlendirilecek bir heyetin huzurunda icra ediliyordu Okulda gösterilecek dersler ise Bahriye Nezareti tarafından hazırlanmıştır. (Ak, 2006,s.97) Okul nihayet 1927'de bugün bulunduğu Ortaköy'deki Fer'iyye sarayı binasına yerleşmiştir. Okul, Yüksek Deniz Mektebi adını almıştır (Ergin, 1977, s.666).

Posta ve Telgraf Mektebi Alisi

Türkiye'de Posta ve Telgraf Memurları yetiştirmek amacıyla ilkokul 1867'de açılmıştı (Telgraf Mektebi). Öğretim süresi üç yıl olarak belirlenen bu okulun öğrencileri 93 Savaşın'da cepheye gittiklerinden, okul kapandı. Savaştan sonra yeni bir okul açılmayıp, 1881 yılında Darüşşafaka son sınıfa elektrik ve telgraf dersleri konarak memur ve teknisyen ihtiyacı buradan karşılandı. Bu arada Paris Yüksek Telgraf Okulu'na da her yıl ikişer öğrenci yollanmaya başlandı. İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra Darüşşafaka mezunlarının her türlü itirazlarına rağmen Posta ve Telgraf Nezareti, "Posta ve Telgraf Mektebi Alisi" adlı bir okul 1909'da açıldı. (Ergün, 1996, s.287-288) Posta ve Telgraf Mektebi, bir müdür, kâtip ve muallimin heyetinden oluşmakta olup, bu mektep, memurların mesleklerine ait malumatlarının genişletilmesine hizmet etmek, zâbitan ve erkân-ı idarenin yetişmesini sağlamak amacıyla kurulmuştu (Ata, 2011, s.295).

1328) Okul iki kısım üzerine düzenlenmiştir. Birinci kısım Tedrisat-ı Âliye'yi, ikinci kısım da Tedrisatı Adıye'yi içermektedir. Birinci kısım zâbitan ve erkân-ı idareye mahsus olup, ikinci kısım da memurların malumatlarını genişletmelerine hizmet etmektedir. Yaşları birinci kısım için yirmiden, ikinci kısım için on sekizden aşağı ve otuzdan yukarı olanlar okula kabul olunmamaktadır. (Ata, 2011, s.295) Okula genel olarak öğrenci kabul şartları şöyledir: Osmanlı olmak (Sabah, 5 Kânunuevvel 1328) 17 yaşından gün alması ve 25 yaşından fazla olmaması, (yaş aralığı 17-30 olarak değişebilmektedir.) Sağlık raporu, idadi mezuniyet belgesi, aşı belgesi ("Posta ve Telgraf", Sabah,,11 Teşrinievvel 1329) Tedrisat-ı Âliye kısmına talebe, müsabakayla kabul olunmaktaydı. Müsabaka her sene Nisan ayının başında açılıyordu. Talebenin sayısı on kişiyi aşmayacaktı. Müsabaka imtihanları yazılı ve sözlü yapılacaktı. (Ata, 2011, s.295) Okula alınacak talebe, hesap, cebri adi, hendese, meslesatı müstevi hikmeti tabiye, kimyanın kavvanini umumiyesi, coğrafya, kıtaatı hamseyi muhtasara, Avrupa ve memaliki Osmaniye mufassalın, kitabet, Fransızca, küçük bir mevzu üzerine kitabet ve tercüme sınavından başarılı olması gerekirdi (Posta ve Telgraf, Sabah, 11 Teşrinievvel 1329).

PTM Nizâm-nâmesi'ne göre yazılı imtihanlar merkez idarenin tayin edeceği şehirlerde aynı gün aynı saatte icra olunurdu. Yazılı imtihanları geçen taşradaki adaylar sözlü için İstanbul'a gelmekteydi. Müsabaka encümeni; okul müdürü, elektrik ve ulum-u riyaziye, coğrafya öğretmenleri, kimya öğretmeni, okulun dışında idarece seçilmiş iki kişiden oluşmaktaydı. Tedrisat-ı Âliye'deki öğretim iki dönem olarak düşünülmüştü. Birinci dönem Ekim ayında başlayıp, Nisan nihayetinde tamamlanmaktaydı. İmtihanlar Temmuz'un birinde başlar, ay içinde tamamlanırdı. (Ata, 2011, s.297)

Telgraf İdaresine şakirt kayıt olanlar, bu Tedrisat-ı Âdiye'den olgunluk şahadetnamesi almadıkça memurun sınıfına dâhil olamayacaklardı. Bu kişiler Türkçe, imla, hüsn-ü hat, kitabet, hesap, coğrafyayı Osmani ve muhtasar coğrafya-yı umumi derslerinden imtihan ediliyordu. Yazılı ve sözlü sınavlar 10 üzerinden değerlendirilirdi. Yazılı sınavdan en az 7 alamayanlar sözlü imtihanlara kabul edilemezlerdi. Sözlüden de en az 5 alamayanlar okula kabul edilemezlerdi. Müsabaka heyeti, Tedrisat-ı Âliye Encümen-i Müsabakası gibi hareket ederdi. Adayların derslerden çıkar çıkmaz vazifeleri başında ispat-ı vücut etmeleri gerekiyordu. Taşradan gelenler de Aklâm ya da Posta Telgrafhanelerinde çalışacaklardı (Ata, 2011, s.299).

Derslerin toplamında 180 ve üzeri alanlar aliyyülâlâ, 150 ve 180 arası alanlar âlâ, 150'den az alanlar karib-i âlâ şahadetname alırlardı. Aliyyülâlâ alanlar iki sene, âlâ alanlar bir buçuk sene, karib-i âlâ alanlar 1 sene kıdem alırlardı. Mazeretsiz otuz gün okula gelmeyenler ve kötü ahlak sahibi olanlar okuldan ihraç edilirdi. (Ata, 2011, s.299) 1909'da okulun mevcut öğrenci sayısı 10 idi. Okulun Tedrisat-ı Âliye (Yüksek) kısmına da telgraf memurlarından üç kişi alınmış, bunlardan biri okulu terk etmişti. Tedrisat-ı Âdiye (Orta) kısmına rüştiye mezunlarından alınan 10 kişiden ikisi okulu terk etmişti. (Ata, 2011, s.300) 1910'da okulun Tedrisat-ı Âliye kısmı için 200 kuruş maaşla Darülfünun Riyaziyat şubesinden öğrenci istenmiş. Riyaziyat öğrencileri bu paranın 600 kuruşa çıkarılmasını istemişti. Darüşşafakadan 200 kuruş maaşla 3 kişi bulunmuş, bunlardan birisi Avrupa'ya gittiğinden okulun Tedrisat-ı Âliye (yüksek) kısmı açılmamıştır. 1910'da okulun Tedrisat-ı Âdiye (orta) kısmına 24 memur alınmış, bunların ancak 11'i sınava girmiş ve 8'i diploma almıştır. (Ata, 2011, s.300) 1911 'de okulun Tedrisat-ı Âdiye kısmına alınan öğrenci sayısı 58'dir. PTM Nizâm-nâmesi'nde bu kısmın öğrenci sayısının 40 olduğu belirtilmektedir. 8 Temmuz 1911 tarihli bir belgeden anlaşıldığı üzere PTM Nizâm-nâmesi'nden dolayı bu okulun statüsünün ne olduğu önemli bir sorun olmuştur. Yani okul bir Mekteb-i Âliye midir; yoksa Tatbikat Mektebi midir? Nezaret Vekili, öğrencilerin tahsilinin hâlel olmasını engellemeyi, okula rağbeti artırmayı ve öğrencilerin askerlik hizmetinden muaf olmasını istiyordu. Meclis-i Maarif ise okulun, Tedrisat-ı Âliye kısmına mahsus imtihanların 7 senelik idadi programına mutabık derecede tanzim edilmesi ya da okula idadi şahadetnameli olanların kabul edilmesi şartının esas alınması durumunda Mekâtib-i Âliye'den sayılabileceğini ileri sürmüştü (Ata, 2011, s.300).

1911 ve sonrası yıllarda Nezaret, dönemin gazetelerine okulun öğrenci aradığı ile ilgili ilanlar vermiştir. Bu ilanlarda okulun Tedrisat-ı Âliye (Yüksek) kısmına öğrenci alınacağı, 2 yıllık bir eğitimden sonra mezunların 600 kuruş maaşla memur olacakları ve mezunlardan bazılarının Avrupa'ya gönderileceği beyan ediliyordu. (Ata, 2011, s.300) (Posta ve Telgraf Mektebi, Sabah, 16 Eylül 1327)

Mütareke Döneminde, 20 Nisan 1919'da okulun müdürlüğüne Nesimi Bey atanmıştır.

Mehmet Emin'e göre okul, 2 Ekim 1922'de kapatılmıştır. 1911'den 1922'ye kadar okulun fen kısmından (Tedrisat-ı Âliye) 27 kişi, idari kısmından (Tedrisat-ı Âdiye) ise 77 kişi mezun olmuştur. Fen kısmından (Tedrisat-ı Âliye) mezun olanların 4'ü bahriye subayıdır. Bunlardan biri de Salih Murat Uzdilek'tir. Son mezunlarından biri de Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'dur. Ziyaeddin Fahri Bey, muhtemelen bu okula 1918'de kayıt yaptırmıştır. Fındıkoğlu, 1924'e kadar geceleri Galatasaray Postahanesinde çalışmış, gündüzleri İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğrenimine devam etmiştir. TBMM, bu okulu 1 Aralık 1923'te İstanbul'da yeni postanenin üst katındaki eski yerinde tekrar açmıştır. 1923'ten 1929'a kadar okulun fen kısmından 16, idari kısmından 55 kişi mezun olmuştur. 1926'da PTT Genel Müdürlüğü merkez teşkilatında Posta ve Telgraf İhtisas Mektebi bulunuyordu. 22.02.1928'de Telgraf Mektebi öğretmen, mülazım (kursiyer) ve talebeleri için düzenlenen kadrolar yürürlüğe kondu. 1930'da okulun yalnız orta kısmı (Tedrisat-ı Âdiye) kalmış, buradan makinist çıkmıştır. 1931 'de tasarruf amaçlı olarak okul kapatılmıştır. (Ata, 2011, s.306,307)

Okulun kapatılma nedeni, diğer okulların kapatılma nedenlerinden farklı olarak dikkat çekmektedir.

Ziraatle İlgili Okullar

Ziraat Mekatib-i Aliyesi

Ziraat Mektep-i Âliyesi büyük çiftlikleri idare edebilecek ziraat bilgisine sahip kişiler, memurlar ve ziraat okullarına öğretmen yetiştirmek için kurulmuştur. Okulda ayrıntılı teorik bilgiler verilmekle birlikte ziraatla ilgili uygulamalara da önem veriliyordu. Osmanlı sınırları içerisindeki her ziraat bölgesinde açılması düşünülen bu okullardan 1912 yılında biri Selanik'te biri de Halkalı'da olmak üzere iki taneydi. (Ak, 2006,s.111)

Ziraat Mektep-i Âliyesi, ziraata elverişli, şehre yakın, karayolu ve demiryolu ulaşımı rahat çiftliklerde veya çiftlik haline dönüştürülebilecek arazilerde açılması esas alınmıştır. Okulun eğitim süresi birinci sene idadi eğitimi olmak üzere dört yıldır. Okula alınan öğrenciler üç gruptu. Bunlar: ücretsiz yatılı, ücretli yatılı ve gündüzlü idi. Okula alınacak öğrencilerin Osmanlı vatandaşı on yedi ile yirmi iki yaşlarında sağlıklı ve ahlaklı olması şarttı. Ziraat Ameliyat Mekteplerinden birinci veya ikinci olarak mezun olanlar Ziraat Mektep-i Âliyelerinden birine parasız yatılı olarak kaydedilirdi. Okula kayıt yaptıracak öğrencilerin her sene Eylül başlarında Türkçe, kitabet, imla ve tercüme, Fransızca, hesap, hendese, cebir, hikmet, kimya tarih, coğrafya-yı umumî ve Osmanî derslerinin yer aldığı yazılı imtihanlarda başarılı olması gerekiyordu. Bilgisi iyi olanlar idadi kısmının sınavında başarı göstererek doğrudan okulun âli kısmından eğitime başlıyordu. (Ak, 2006,s.111,112) (Mıntıka-i Ziraat Mekatib-i

Aliyesi Nizamnamesi, Düstur, 2. Tertip, Cilt IV. s.105) Eylül ayında ilan tarihinde başvurmayanlar ne sebeple olursa olsun okula alınmazlardı.(Tedrisat-ı Ziraiye Nizamnamesi, Düstur, 2. Tertip, Cilt IV. s.105)

Okulun idare heyeti müdür, müdür yardımcısı, ameliyat öğretmeni ve muhasebeciden oluşuyordu. Ancak müdür ve ameliyat öğretmeni dahi Ziraat Mektep-i Âliye'sinden mezun olması gerekiyordu. Okulun idare heyetini ve öğretmenlerini müdürün teklifi ile Ziraat-i Umumiye Müdürlüğü'nün uygun bulması sonucunda Ziraat Nezareti belirlerdi. Okulun eğitim programı yörenin ihtiyaçlarına göre idare heyeti ve öğretmenler düzenlerdi. Mıntıka Ziraat Mekatip-i Âliyesi'nde idare heyeti ve öğretmenlerin dışında bir zabıt, dört mubassır, bir ameliyat öğretmeni yardımcısı, bir çiftçi başı, bir muhasebeci öğretmeni, bir kâtip, bir bahçıvan, yeterli sayıda hizmetli, bir kiler ve bir ambar memuru bulunacaktı. Okulda

öğrenciler üç tür sınava girecektir. Sene sonunda gözlemci ve öğretmenlerin huzurunda yapılan genel sınav sözlü idi. Her dersin öğretmeni üç ayda bir yazılı sınav yapmıştır. Öğretmen yardımcıları ise iki ay süreyle sözlü sınav düzenlemiştir. Okulun eğitim süresi dört sene idi. Okulu bitirenlere Ziraat Bakanı tarafından şهادetname verilmiştir. Mazeretsiz olarak yedi gün devamsızlık yapan öğrencilerin kaydı silinmiştir (Ak, 2006,s.112).

Öğrencinin devamsızlıktan dolayı kaydının silinmesi okula devamlılığı arttırmış, bu durumda okulun başarısını arttırmıştır.

Tablo 2: Ziraat-İ-Âliye'de Okutulan Dersler (Ak, 2006,s.112,113)

Gruplar	Dersler
1. Grup	Ziraat Nebatat ve Morfoloji, Emraz-ı Nebatiye, Bağcılık, Fizyoloji, Fen-i Mevasini, Alat-u Ziraat, Kimya-i Tabakat, Surut-ı Ziraiye, Sanayi-i Ziraat, Surut-ı Malul, Fen-i Mikrobi.
2. Grup	Escar-ı Mesmure, Ormancılık, Bahçıvanlık, Hayvanat, Böcekçilik, Haserat, Fen-i Baytari, Fen-i Mihaniki, Mesahe-i Arazi, Hendese-i Ziraiye, Hikmet-i Kanun, Muhasebe-i Ziraiye, statistik ve Coğrafya
3. Grup	Ulum-u Diniye, Arıcılık, Tavukçuluk, Hıfzısıhha, Hesap, Hendese, Kitabet, Cebir ve Fransızca

II. Meşrutiyet Dönemi'nde gelişme gösteren ve yeniden düzenlenen ziraat okulları I. Dünya Savaşı başlangıcında öğrencilerin vatan savunmasına katılması nedeniyle kapanmıştır. Yine bu dönemde ziraat aletlerinin kullanımını öğretmek için "çiftlik makinisti" bölümü açılmıştır. (Ak, 2006,s.111,113)

Mıntika Ziraat Mektebi-i Aliyesi'ne yayınlanan nizamnameyle düzenleme getirilmiştir.

Halkalı Ziraat Mektebi Alisi

1886-1889 arasında kurulduğu tahmin edilen Halkalı Ziraat Mektebi, tarım eğitiminin yanı sıra, orman ve veterinerlik eğitimi de yapıyordu. İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra yüksekokul haline getirilmiştir. Okulun ders programının günün ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesi için 25 Ağustos 1909'da Ziraat Heyeti Fenniyesin tarafından, okul müdür ve öğretmenlerinin de katıldığı bir toplantı yapılmıştır. (Ergün, 1996, s.291) Halkalı Ziraat Mektebi Alisine kayıt ve kabul edilecek kişilerin şartları şöyleydi: (Halkalı Ziraat Mektebi, Sabah, 30 Haziran 1328)

Mektebe dâhil olacak talebe evvela tebaayı Osmaniye'den olmaları saniyen idadiyenden mezun veyahut o derecede haiz malumat bulunmaları salisen yaşı on yediden az yirmi ikiden fazla bulunmamaları, sağlıklı, ahlaklı olmaları ve fotoğraflarını getirmek şarttı.

Mektebe ücretsiz leyli talebe behemehâl müsabaka ile ve ücretli leyli ve nehari talebe bil imtihan kabul olunur. Ancak bunların miktarı muayyen olan adedi tecavüz ettiği takdirde müsabakaya tabii tutulurdu. Mektebe ücretli olarak kabul edilen talebe müddet-i tahsiliyesinin hitamına kadar ücretli devam etmeye mecburdu. Hiç bir sebep ve mazerete mebni ücretsiz leyli kısmına nakli caiz olamazdı. Ücretli talebe senevi yirmi beş liradan ibaret olan ücreti vermek zorundaydı.

Gündüzlü olarak devam etmek arzusunda bulunanların adedi mektep idaresince tensip ve tayin edileceği gibi bunlarında kabulleri müsabakada kazanacakları notlara tabii olacaktı.

Müsabaka imtihanı: Hesap (mükemmel), hendeseyi mastaha, cebir, hikmeti tabiiye (hareret bahsinin nihayetine kadar) kimyayı gayrı uzviye, coğrafyayı umumi ve Osmani, tarihi umumi ve Osmani, Fransızca (imla ve tercüme) kitabet-i resmiye ve hususiye derslerinden olunacaktı.

İmtihanlar mektep müdürüyle muallimlerden müteşekkil bir heyet huzurunda Türkçe tahriri olarak icra edilecek ve numaraları musavi olan efendiler meyanında kitabet ve Fransızca derslerinden faik olanlar diğerlerine tercih olunacaktı.

Ziraat ve Amaliyat Mekteplerinden birinci ve ikincilikle neşet eden talebe ziraat nezaretinin tensip edeceği mintıkayı ziraat mektep alisinden birine leyli olarak meccanen kabul olurdu.

Mektebe kabul olunan talebe İstanbul'da bir veli göstermek zorundaydı.

Ücretli ücretsiz nehari ve samiin olarak mektebe kabul olunan talebe: Bir hamam takımı, altı don, yedi gömlek, üç tane yüz havlusu, altı mendil, altı çift çorap getirmek zorundaydı.

Mektebe girmek arzusunda bulunan talebe birinci maddede muharrer evsafi haiz olduklarını mübeyyin tezkereyi Osmaniyelerini ve en son buldukları mektep idaresi veya mensup oldukları şehir veya karyenin belediye veya ihtiyar meclisi tarafından bir kıta hüsnühal varakasını ve belediye tabibi tarafından sağlıklı olduklarına dair ilmühaberi hamil olarak baistida mektep müdüriyetine müracaat ederlerdi. Bu evrakın kâffesini ibraz edemeyenler imtihana kabul edilemeyecekleri gibi evrakı usul ve nizamı dairesinde tanzim etmeyenler dahi ret edileceklerdi.

Bala'daki şeraiti haiz olan efendiler temmuzun on dokuzuncu perşembe günü akşamına kadar Ziraat Nezareti'nde doğrudan doğruya halkalı ziraat mektep alisi müdüriyetine müracaat edileceklerdi. Sonraki başvurular kabul edilmeyecekti.

Okul dört yıllık bir okuldu. 17-22 yaşları arasında idadi mezunu veya o derecede bilgili olanları yarışma sınavları ile alıyordu. Yatılı ve gündüzlü öğrenci alıp gündüzlülerden yılda 25'er lira yiyecek ve giyecek parası alınıyordu. Ayrıca Ziraat ve Ziraat Ameliyat Okullarını birinci ve ikinci olarak bitirenler, Bakanlığın belirleyeceği bir ziraat yüksekokuluna parasız alınıyorlardı. (Ergün, 1996, s.291)

Okul 1914'de sıkıntılı günler geçirdi. Ziraat ve Ticaret Bakanları yanlarında birer heyetle 5 Şubat 1914'de toplanarak bu Okulun ıslah ve tensikini görüştüler. Basın bu okulun çok masraflı olduğunu, oysa yılda 20-25 öğrenci çıkardığını ve halka yararsız olduğunu belirterek, bu okulun ödeneği ile Avrupa'ya öğrenci gönderilmesini istiyordu. Bu eskiden beri bütçe tartışmalarında bazı mebuslar tarafından tekrarlanan bir istek idi. Çünkü burada ta kurulduğundan beri bazı Bakanlık mensupları ders veriyorlardı. Suçlama ve kapatılma isteklerine karşı Ziraat Umum Müdürü ise okulun teşkilat ve malzeme yönünden çok mükemmel olduğunu belirtiyordu. Bütün çabalara rağmen I. Dünya Savaşı çıkınca okul kapatıldı. Okuldan 1909 yılında 24, 1910 yılında 23, 1911 yılında 17 ve 1912'de de 30 kişi mezun olmuştu. (Ergün, 1996, s.291)

Hayvancılıkla İlgili Okullar

Mülkiye Baytar Mektebi Alisi

Askeri Baytar Okulu ta 1848’de kurulmuş olmasına ve normal bir gelişim göstermesine rağmen, sivil baytarların yetiştirilmesi Tıp ve Halkalı Ziraat Okulları tarafından yürütülmeye çalışıldı. Bağımsız bir sivil Baytar Mektebi ancak 1895 yılında açıldı. Bu okul, dört yıllık yatılı bir okul idi. (Ergün, 1996, s.291)

1910 yılında yüksekokul öğrencilerinin askerliği söz konusu olduğundan, bu okulun yüksekokul sayılması için Orman ve Harbiye Nezaretleri arasında birçok yazışmalar oldu. Nihayet “Ahaz-ı Asker Kanunu’nun 79. Maddesinde Mülkiye Baytar Mektebi “yüksekokul” sayıldı. Bu yatılı okula 16-20 yaşlarında idadi, sultani ve Darüşşafaka mezunları alınıyordu. Özel okul çıkışlılar ise çok büyük bir başarı gösterirlerse okula alınıyordu (Ergün, 1996, s.291).

Bosna Mülkiye Baytar Mektebinin öğrenci kabulünden Mülkiye Baytar Mektebi Alisinin Öğrenci Kabul Şartlarını Şöyle ifade edebiliriz:

1. Osmanlı Tebasından olmak
2. Yaşları on altıdan az ve yirmiden fazla olmamak
3. Sağlık raporu ve aşı kâğıtlarını ibraz etmek.
4. Ahlaklı olmaları ve hapis cezaları almamaları
5. Yeni çekilmiş kartonsuz fotoğraf ibraz etmek.
6. Dersaadet ve vilayet mekatib idadisiyle mektebi sultani ve darüşşafakadan mezun olmak ve bu baptaki şahadetnameyi veya tasdiknamelerini ibraz etmek
7. Ulumu idadiye, mekatibi hususiye de tahsil etmiş olduklarını mübeyyin şahadetname veya tasdiknameyi hamil bulunanlar müsabaka imtihanında fevkalade ibrazı liyakat eyledikleri takdirde kabul olunabilirdi.
8. Sınav aşağıdaki derslerden yapılırdı.
9. 1-Mükemmel hesap 2-hendese mestaha kısmı 3-cebir 4 hikmet 5-kimyayı gayrı uzvi 6-coğrafyayı umumi 7-Türkçe kitabet 8-Fransızca imla ve tercüme 9- İmtihanlar tahriran icra olunur. Ulum ve fünunda müsavi derecede numara kazananlardan Türkçe kitabetten kudretli olanlar tercih olunurdu.
10. Müsabaka imtihanını kazananlar mektebe kabul olabilmek için altışar don ve gömlek ve üçer el yüz havluları ve on ikişer mendil ve çorap bulunmak ve mahalli ikameti dersaadette olmak üzere birer veli dahi araya etmek icap ederdi. (Mülkiye Baytar Mektebi, Sabah, 11 Teşrinievvel 1329) Balkan Savaşı dolayısıyla okulda öğretime ara verilmişti. Birinci Dünya Savaşında da okul, kapatıldı.

Sağlıkla İlgili Okullar

Eczacılık Mektebi Âlisi

Eczacılık eğitimi tıp okullarına bağlı olarak gelişmiştir. Askerî ve sivil tıp okulları 1909 yılında “Darülfünun-ı Osmanî Tıp Fakültesi” adı altında birleştirilmiş ve Haydarpaşa’daki binaya taşınmıştır. Mektep-i Tibbiye-i Mülkiye’ye (Sivil Tıp Okulu) bağlı eczacılık sınıfı ise sivil tıp okulunun eski binası olan Menemenli Mustafa Pasa Konağı’nda kalmıştır. Muallimler Meclisi 1909’da Eczacı ve Dişçi Mekteplerinin bütçelerini Tıp Fakültesi’nden ayırmıştır. Böylelikle, Eczacı ve Dişçi Mektepleri özerk bir yapıya kavuşmuştur. (Ak, 2006,s.82)

Eski Fenn-i Kibale (doğum) hocası Mustafa Münif Pasa, 16 Eylül 1909'da "Eczacı, Dişçi, Kabile ve Hastabakıcı Mektepleri" müdürlüğüne getirilmiştir. Öğretim ve eğitim işlerine ise mekteplerin muallimler meclisi bakıyordu. Eczacı Mektebi Muallimler Meclisi Reisi Dr. Hilmi (Büyüksoy) Beydi. 1909 yılında "Eczacı, Dişçi, Kabile ve Hastabakıcı Mektepleri" eğitime başlamıştır. Mekteplerin bir araya toplanmasının sebebi ise idareyi bir müdürün yapmasını ve bazı derslerin ortak alınmasını sağlamaktır. Böylece tasarruf uygulanabilecekti. Okul öğrencileri için bir diğer olumlu yanı ise Eczacılık Mektebi, Tıp Fakültesi Muallimler Meclisi'nin 1910 yılındaki kararı ile yüksekokul sayılmış ve öğrencilerin askerliğine kolaylık getirilmiştir (Ak, 2006,s.82,83).

Eğitim süresinin üç yıl olduğu Eczacı Mektebi'nden diploma alabilmek için bir eczanede üç yıl çalışmış olmak şartı aranmıştır. Okula öğrenci alımı diplomalarına göre değişiyordu. (Ak, 2006,s.83) Darüşşafaka, yedi yıllık idadi, sultani ve bu düzey bilgisi olanlar ile özel okul mezunları sınavla okula girebiliyordu. Eczacı, tabip, dişçi ve cerrah diploması olanların sınava girmesine gerek yoktu. Dişçiler ve cerrah diploması olanlar okula birinci sınıftan; eczacılar ikinci sınıftan; tabipler ise üçüncü sınıftan devam etmişlerdir. (Ak, 2006,s.83) (Ergün, 1996, s.276)

Eczacı Mektebi ders programına baktığımızda Paris Eczacılık Yüksekokulu programının esas alındığını görürüz. 1914 yılından itibaren Eczacı Mektebi'nde uygulanan ders programı şu şekilde idi: 1. sınıf nebatat (botanik), hayvanat (zooloji), hikmet-i tabiiye (fizik), fenn-i ispençiyari (galenik farmosi), kimya-yı gayri uzvi (inorganik kimya), kimya-yı tahlil-i keyfi (kalitatif analitik kimya) 2. sınıf farmakognazi, kimya-yı tahlil-i kemmi (kantitatif analitik kimya), kimya-yı uzvi (organik kimya), bakteriyoloji ve hıfzıssıhha (mikrobiyoloji ve hijyen), fenn-i ispençiyari (galenik farmosi), kimyayı tahlil-i kemmi (kantitatif analitik kimya) 3603. sınıf müfredat-ı tıp (farmakoloji), mebhas-ı sümün (toksikoloji), kimya-yı ispençiyari ve tahlili (analitik ve farmasotik kimya) (Ak, 2006,s.82-84) eczacı mektebinden mezun olan eczacıların memuriyetlere tayin edilebileceği ancak meclis-i tıbbiyeyi- sıhhiyeyi umumiyeye bağlı kimyahanede istihdam edilemeyeceklerdi.(BOA, Fon Kodu: DH.İD., Dosya No: 48-2, Gömlek No: 19, Tarih: 1330S14) Eczacılık Mektebinden diploma ile mezun olanlar işe yerleştirilebilmek için imtihana tabi tutulmuşlardır. (BOA, Fon Kodu: ŞD., Dosya No: 227, Gömlek No: 8, Tarih: 1329C03)

Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim faaliyetlerine devam eden Eczacı Mektebi, 1926 yılında Kadırga'daki binadan Beyazıt'taki eski jandarma komutanlığı binasına taşınmıştır. Aynı binada Dişçi Mektebi de eğitimini sürdürmüştür. 1933 yılındaki üniversite reformu ile Eczacı ve Dişçi Mektepleri birbirinden ayrılmıştır (Ak, 2006,s.82-84)

Dişçilik Mektebi Âlisi

Dönemin diğer okullarında olduğu gibi Dişçi Mektebi'nin açılışında da bina ve yer sıkıntısı yaşanmıştır. Kadırga'da bulunan Mektebi-i Tıbbiye-i Mülkiye (sivil tıbbiye), Mektebi-i Tıbbiye-i Şahane (Askerî tıbbiye) ile birleşip Tıp Fakültesi adıyla Haydarpaşa'ya taşınmasıyla yer sorunu çözülmüştür. Kadırga'daki Menemenli Mustafa Paşa Konağı, "eczacı, dişçi, kabile ve hastabakıcı mekteplerine" bırakılmıştır. Emrullah Efendi'nin Maarif Nazırlığı zamanında Cemil Paşa (Topuzlu) ve Doktor Şazi Bey'in çalışmaları sonucu Dişçi Mektebi 1910 yılında kurulmuştur. (Ak, 2006,s.79) Bu okulun dişçilik sanatında ilerleme kaydetmek için açılmıştır. (BOA, Fon Kodu: BEO, Dosya No: 1999, Gömlek No: 149902, Tarih: 1320Za16)

İlk önce öğretim seviyesi gözetilmeden dişçilik öğrenmek isteyenler ve bir dişçinin yanında çırak olarak çalışanlar birinci sınıfa, "permili dişçiler" denilen, Tıp Mektebi'nden izinli

dişçiler ikinci sınıfa alınmıştı. İlk yıllarda ciddi bir program uygulanmasına rağmen birinci sınıftaki 62 kişiden yalnız üçü, ikinci sınıftakilerden de 15'i başarılı olabildi. O sırada Tıp Fakültesi Muallimler Meclisi kararınca Eczacılık Okulu yüksekokul sayılmasına rağmen, bu sayılmadı. Maarif Nezareti de bunu kabul edip gerekli yerlere duyurdu. Daha sonra öğrenci alma şartları ve programı kesin olarak belirlendi ve okul kendini yüksekokul saymaya başladı. Bazı yerler (askerlik şubeleri) durumu Maarif Nezareti'ne sordular. Bakanlık da buraya idadi mezunlarının alındığına dayanarak yüksekokul sayılmasına karar verildi. (Ergün, 1996, s.276)

Dişçi Mektebi'ne kayıt yaptıranlar genelde gayrimüslimlerdi. Ancak okula girişte iyi düzeyde Osmanlıca bilme şartının aranmasıyla yabancıların okula girişleri azalmıştır. Böylece Türklerin, Dişçi Mektebi'ne girişleri kolaylaşmıştır. Çağdaş dişçi yetiştirmek için kurulmuş olan okulda eğitime büyük önem verilmiş, öğrencilerin dişçiliği öğrenmelerine dikkat edilmiştir. Okulun birinci sınıfında yer alan altmış iki öğrenciden sadece üç tanesinin sınıfı geçebilmesi bunun göstergesidir. Dişçilik Mektebi ilk mezunlarını 1911 yılında vermiştir. Böylece bilimsel bilgiyle yetiştirilmiş diş doktorları halka hizmet sunmaya başlamıştır. (Ak, 2006,s.80,81)

Disçilik Mektebi Alisi'nin, 1913 Darülfünun Talimatnamesi'ne göre ders programı şöyle idi: (Ergün, 1996, s.276)

Tablo 3: Dişçilik Mektebi Alisi Ders Programı

1.Yıl	Hikmet-i Tabiiye, Nebatat-ı Fenn-i Ensice, Kimya-yı Gayri Uzvi, Protez
2.Yıl	Emraz-ı Umumiye, Ameliyat-ı Sinniye (nazari), Protez, ilmi Tesrihi Umumi ve Hususi, Kimya-yı Uzvi, Hayvanat, Seririyat-ı Mütenevvia-ı insan
3.Yıl	Fizyoloji-i Umumi, Ameliyat-ı Sinniye (ameli), Bakteriyoloji, Emraz-ı insan ve Femm, Hıfzıssiha-i Umumi, Hıfzıssiha-i insan, Müfredat-ı Tıb.

Dişçi Mektebi ile Eczacı Mektebi'nin Kadırga'da aynı binada olması bazı derslerin ortak görülmesine neden olmuştur. Ortak dersler arasında şunlar vardı: Hıfzıssiha, emraz-ı umumiye ve cerrah-i seririyat. Kadırga'daki okul binasının bakımsızlıktan yıpranması sonucu Dişçi ve Eczacı Okulu Bayezid'deki eski jandarma komutanlığı binasına taşınmıştır. I. Dünya Savaşı'ndaki Osmanlı Devleti Almanya ittifakının bir sonucu olarak Dişçi Mektebi'nde de Alman profesörler görev almıştır. Dişçi Mektebi Tıp Fakültesine bağlı bir yüksekokul olduğu için ikinci planda kalmıştır. (Ak, 2006,s.81,82) O dönemde bu okul fakülte sayılmadığı için mezunlarına da tabip unvanı verilmemiştir.(BOA, Fon Kodu: DH.İD., Dosya No: 48-2, Gömlek No: 32, Tarih: 1330C03) Cumhuriyet döneminde de varlığını sürdüren Dişçi Mektebi 1933 yılındaki üniversite reformuyla Eczacı Mektebi'nden ayrılmıştır. (Ak, 2006,s.81,82)

Tabip Muavinliği Okulu

Bulaşıcı hastalıkların yaygınlaşması, savaşlarda askerlerin hastalık nedeniyle ölmesi, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni sağlık alanında çalışmalar yapmaya yöneltmiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti, önce 1914 yılında salgın hastalıklarla ilgili bir nizamname yayınlamıştır. Halkı, sağlık konusunda bilgilendirme çalışmalarını parasız sağlık kontrolleri yapan kulüpler, sağlıkla ilgili mektepler yerine getirmeye başlamıştır. Tıbbiyeden mezun olanların orduda görev alması, personel ihtiyacının görülmesi üzerine, doktor yardımcısı yetiştirmek amacıyla

Tabip Muavinliği Mektebi açılması kararlaştırılmıştır. Eğitim süresi iki yıl olan Tabip Muavinliği Mektebi, parasız ve yatılıydı. Okula sultani mezunları sınavsız, sultani mezunu düzeyinde bilgisi olduğunu kanıtlayanlar da aynı şekilde sınavsız alınacaktı. Okula giriş yaşı en az on sekiz idi. Tabip Muavinliği Mektebi'nden mezun olanlar devletin görevlendireceği bir yerde beş sene çalışmakla yükümlüydü. Mezunlardan yeni tayin olanlar altı ay vilayet tabibinin yanında görev aldıktan sonra tabibi olmayan kaza ve nahiyelerde resmi ve gayri resmi tabiplik yapabileceklerdi. (Ak, 2006,s.84,85)

Tabip Muavinliği Mektebi'nde teorik, uygulamalı ve klinik dersleri olacaktı. Beş sene hizmet eden Tabip Muavini Tıp Fakültesi'nin üçüncü sınıfına imtihansız; dördüncü sınıfına imtihanla girebilecekti. Ayrıca bu şekilde tıp fakültesine giren tabip muavinlerinin son sene staj yapma zorunlulukları yoktu. Tabip Muavinliği Mektebi'nin açılması için gerekli çalışmalar yapılmış, nizamname yayınlanmıştır. Ancak I. Dünya Savaşı'nın şiddetlenmesi ile sultani mezunlarının savaş nedeniyle orduya katılması Tabip Muavinliği Mektebi'nin açılmasını önlemiştir. (Ak, 2006,s.85)

Osmanlı Devleti'nde hemşire ve hasta bakıcılarla ilgili çalışmalar da yapılmıştır. 1854 Kırım Savaşı sırasında Fransız ve İngiliz hemşireler kendi ülkesinin askerlerine bakmışlardır. Özellikle savaşta yaralananlar için ihtiyaç duyulan hemşireler Balkan Savaşı'nın etkisi ile hastanelerde görev almaya başlamıştır. 1913 ve 1914 tarihlerinde Darülfünun'da verilen hemşirelik ve hasta bakıcılıkla ilgili konferanslara pek çok kişi katılmıştır. Kursu bitirenler Balkan ve I. Dünya Savaşı Çanakkale Cephesi'nde görev almıştır. Cephelerde ve hastanelerde hasta bakıcı görevlendirilmiş olmasına rağmen 1920 yılına kadar bir hemşirelik okulu açılmamıştır. (Ak, 2006,s.85) Sağlıkla ilgili bir diğer okul ise Küçük Sıhhat Memurları Okulu, 1910 yılında açılmıştır. Açılış amacı ise çiçek aşısı ve ilkyardım hizmetlerini yapacak elemanları yetiştirmektir. (Ak, 2006,s.86)

Ticaret ve Maliye İle İlgili Okullar

Ticaret Mektebi Âlisi

Türk Eğitim Tarihinde en son kurulan okullardan bir tanesidir. Bu okulun kurulması için birçok girişimde bulunulmuştur. (Ergün, 1996, s.288) Devlet, bu okulu, yalnızca sivil ve askeri memuriyetlere ve din görevliliğine yönelik Müslüman halkın bir kısmının ticarete yönelmesini gerekli görerek açmıştır. Bu okulun ilk müdürü Grati Efendidir. 1880 tarihinde Said Paşa'nın sadrazamlığı zamanında varlıklı kimselerin verecekleri yardımla, Yeniköy'de büyük bir ticaret okulunun kurulması hususunda padişahın izin istenmiştir. II. Abdülhamit müsaadeyi vermeden önce, okutulacak derslerin müfredatını ve disiplinin ne surette temin olunacağını öğrenmek istemiştir. Nihayet okul 1889 tarihinde Ticaret Nezareti'ne bağlı olmak üzere, Bab-ı Ali civarında açılmıştır. Okulun açılışında bir amaç, esas olarak, "özel sektöre müteşebbis idareci ve uzman yetiştirmektir". Üç yıl bu adla eğitime devam eden okul sonraları, Hamidiye Ticaret Mektebi adını almıştır. Bu suretle de Abdülhamit'in himayesi altına giren okul, daha geniş faaliyet göstermeğe başlamıştır. (Çınar, 2007, s.83)

Okulun öğretim yılı, rüştiye üzerine olmak üzere, dört yıldır. Programı Ecole de Hautes Etudes Commerciales'in dersleri olmak üzere hazırlanmıştır. Okulun yönetmeliğine göre, teşkilatı idadi ve fenni adıyla iki kısma ayrılmıştı. İdadi kısmında genel bilgiler, fenni kısmında da meslek dersleri ile yabancı dil öğretiliyordu. Okulda genel kültür dersleri de öğretilmekteydi. 115 gündüzlü öğrenci ile öğretime devam eden Hamidiye Ticaret Mektebi, Hamidiye adını taşımasına rağmen, kapatılmıştır. Kapanış nedeni olarak, devam eden öğrencilerin azlığı, ileride ıslah edildikten sonra daha verimli olarak açılabilmesini saklamak

gayesiyledir. Okul, 1893 de bu defa 3 yıllık bir yükseköğretim kurumu olarak Beyazıt'ta tekrar öğretime açıldı (Çınar, 2007, s.83,84).

Türk tüccarlarına, yabancı tüccarlarla rekabet edebilmelerinde işe yarayacak meslekî bilgiler kazandırmak amacıyla 1893 yılında yüksekokul seviyesinde açılan ticaret okulu, bu defa yarım gün öğretim yapan programına sadece meslek dersleri koymuştur. Bazı derslerin öğretimini de Fransızca ile yapılması yoluna gidilmiştir. Öğrencilerin Fransızca bilgilerini takviye etmek amacıyla bir de hazırlık sınıfı açılmıştır. 1902 yılında idadilerin bünyesinde "Ticaret şubeleri" açılmıştır. Bunların dışında Selanik'te de özel olarak açılan bir "Ticaret Okulu" vardı. İkinci Meşrutiyet devrine kadar, ticaret öğretimi yapan okullar bunlardan ibarettir. (Çınar, 2007, s.84)

Hamidiye Ticaret Mektebi Alisi, II. Meşrutiyet Döneminde " Ticaret Mektebi Alisi " olarak (Çınar, 2007, s.84) 1909'da Hamidiye unvanı kaldırılarak (Ergün, 1996, s.289) değiştirildi. Bu dönemde öğretim programlarında da bir takım değişiklikler yapılarak İngilizce ile Almanca dersleri mecburi dersler kategorisinde yer aldı. Daha sonra okulun teşkilatında, 3 yıllık orta dereceli kısmı ile 3 yıllık yüksek dereceli kısmı yer almak suretiyle değişiklik yapıldı. Okulun orta kısmında da teorik derler veriliyordu. Okulda, 1910 ve 1919 yılında düzenlemeler yapılmıştır. (Çınar, 2007, s.84).

Okulda sürekli değişiklik yapılmasına rağmen Rum, Ermeni ve yabancı ticaret okulları seviyesine çıkamadı. Buradan çıkanların iş bulabilmeleri sorun oluyordu. Bakanlık, okulu daha sağlam esaslar üzerine oturtmak için 1913 yılında yeni bir nizamname yayınladı. (Ergün, 1996, s.289) Bu nizamnameye göre öğretmenler sadece kendisini mesleğe adanmış olacaktı. Okulda sınavlar Kasım ve Şubat aylarında 15 günlük süre ile yapılırdı ve birde Haziran ayında yapılırdı. Bu sınavlardan iki sene üst üste sınıf geçemeyen öğrencinin kaydı silinirdi.(Ticaret Mektebi Nizamnamesi, Düstur, 13 Teşrinisani 1329, Sayfa 75-76).

Ticaret-i Hamidî Mektebi Ders Programı Aşağıdaki Gibidir:

Fransızca inşa ve kitabet (kompozisyon); coğrafyay-ı sınaî ve ticarî; esab-ı ticarî; usul-ü defterî (muhasabe); Türkçe muhaberât-ı ticariye (ticari yazışma); tarih-i ticaret; ilm-i maadin ve tabakat'ül-arz (jeoloji); hikmet (fizik); kimya; kavanin-i saltanat-ı seniyyenin ticaretle tealluk eden kısımları; ticareti beriyye (kara ticareti) kanunu senedât ve mukavalât-ı müteferria; ticaret-i bahriyye (deniz ticareti) kanunu senedât ve mukavalât-ı müteferria; borsa; sigorta kumpanyaları; techizât-ı bahriyye (deniz araçları), sanayi ve şimendifer; emtia-i ticariye ithalât ve ihracât; ilm-i server (iktisat); ticaretgah idaresi amelîyâtı (iş idaresi); usul-ü muhasabe ve tetkikat-ı hesabiyye-i ticariyye; hüs-ü hatt-ı Türkî ve Fransevî (Türkçe ve Fransızca güzel yazıdır. (Çınar, 2007, s.84,85).

1914'te de Ameli Ticaret İnas (Pratik Kız Ticaret) Mektebi açılarak ticaret öğretimi kızlara da verilmek istenmiştir. Bu Ticaret Mektebi Cumhuriyet devrindeki iktisadi ve Ticari ilimler Akademileri'nin esasını teşkil etmiştir. (Çınar, 2007, s.84)

Ayrıca Okul, 1914 yılında halk için de parasız serbest ticaret dersleri açmıştır. İlkokul mezunlarına sabahları birer saat ders gösterilecek beş ay sonra yapılan sınavı başarıları Devre-i İntihaiye denilen ikinci kısma geçip orada da bazı dersleri okuduktan sonra mezun olacaktı. Okulda 1913 yılında 77, 1914 yılında da 57 öğrenci vardı. (Ergün, 1996, s.289,290)

Okulla ilgili genel olarak şu değerlendirmeleri ifade edebiliriz. Bu okulun meslek okulu

olarak en son açılan okullardan biri olması belki de eğitim öğretim teşkilatının istenilen düzeyde oluşmasını engellemiş, bu da okul başarısını olumsuz etkilemiştir.

Maliye Mektebi Âlisi

Maliye memurlarına gerekli bilgileri vermek amacıyla Hazine-i Maliyede bir okul açılması hakkındaki hazırlıklar 1909 yılında yapıldı, tezkireler ve ödenek sorunu çözümlendi, ancak Maliye Nazırı Cavit Bey hazırlanan programı beğenmeyip Erkânı Harbiye'den Osman Kemal Bey'e bir program hazırlattı. Okul vaat edilen çeşitli zamanlarda açılmadı. Ancak 28 Mayıs 1910'da açılabilirdi. (Ergün, 1996, s.296).

Okul İçin Gerekli Evraklar Şunlardı: (Maliye Mektebi, Sabah,25 Eylül 1329)

Tezkere-i Osmaniye, aşı şahadetnamesi, tahsile mani emrazdan salim bulunduğu dair tababet raporu, idadi şahadetnamesi veya tasdiknamesi ve viktorya kıtasında iki adet fotoğrafı gerekir. Maliye mektebi talimnamesine göre mektep üç şubeye ayrılırdı.

Birinci Şube Tahrir-i Emlak ile mükellef memurinin ihzar ve idadine mahsustur. Müddet-i tahsiliye dört ay olup talibler bila-ımtihan ve fakat dairenin ve müracaat sırasıyla kabul edilirdiler. Dersler şunlardı: İlm-i hesap, amali erbaa, kesr-i adi ve işari, tenasüp ve taksim-i gram, mukbesat-ı cedide ve atika, hendese, mesaha-i mücessime ve usulü mesaha hakkında malumat-ı cümle, kitabet

İkinci şube bir taraftan mal müdürleriyle tahsil memurları ve diğer cihetten muhasebeci, tahsil müdür veya bunlara muadil memurları yetiştirmeğe mahsustu. Müddet tahsiliyle birinci kısım bir ve ikinci kısım için iki sene idi. Bu şubeye duhul için dahi hiç bir şart aranmazdı.

Yalnız sene-i tedrisinin küşadından üç ay sonra talebe evvela malumat-ı umumiye ve saniyen müddet-i mezkûre tarafından müktesebatı üzerinden bir imtihan geçirmeğe mecbur olup işbu imtihanda isbat-ı ehliyet edebilenler bir daha kabul edilmemek üzere mektepten ihraç edilirdiler. İhras-ı muvaffakiyet eyleyenler ise şerait-i atıye dâhilinde tahsillerine devam eylerlerdi. Dersler şunlardı: İlm-i hesap, muamelat-ı hesabiye, teşkilat-ı maliyenin esasları, tekâlifin tarh ve tahsil ve takibi hakkında malumat-ı mücmele, kitabet hamisen Fransızca (ihtiyari) bu ders ikinci kısma hazırlananlar için mecburdu.

Birinci sene sonunda talebenin muallimin ile nazırın memur-ı mahsustan mürettep bir heyet-i mümeyyize huzurunda imtihanları bilicra hâsıl olacak neticeye göre ya bilkülliyeye mektepten ihraç veya birinci kısım dâhilindeki memuriyetler için tasnif yahud bir sene daha tahsilde devam ederek ikinci kısma ait memuriyetlere ihzar olunurlardı.

İkinci sene dersler şunlardı: Evvela muhasebe-i hemumiyye-i maliyenin esasları amir ita ile muhasibler muhasibler hakkında cari kavaid-i divan-ı mahasebat, hukuk-ı idare eve teşkilat-ı idare, İlm-i iktisat ve ihsaiyat, memaliki Osmaniye de mâliyece ve divam-ı umumiye idaresi marifetiyle tahsil edilen tekâlifin suret-i tarh vecabatı, Sultan Mahmud Dört Saltanından zamanımıza kadar olan Tarih-i Osmani, kitabet, Fransızca.

İkinci sene sonunda talebe mullimin ile nazırın tevkil edeceği bir veya bir kaç zattan mürekkep bir heyeti mümeyyize huzurunda imtihan edilerek ikinci kısım dâhilindeki memuriyetlere girebilmek için birinci sene talebesiyle beraber bi-tekrar imtihanlara duhul hakkı caiz olacaktı.

Mektep diploması caiz olupta kendisine teklif olunan memuriyeti kabul etmeyen kimse o sene zarfında hak tercihten mahrum edilerek resen sene-i atıye cetvelini balasına kayıt edilir.

Üç defa müteakiben cevap-ı ret verilenlerin esamisi cetvelden suret-i katiyede tay ve ihraç olunurdu.

Üçüncü şube birinci sene dersleri şunlardı: Riyaziyat, muamelat-ı mesnua-i hesabiye hakkında malumat-ı mücmele, ilm-i iktisat, ihsaiyat hukuk-ı idare ve teşkilat-ı idare, Sultan Mahmut dört saltanatından zamanımıza kadar olan devre-i tarihiye-i Osmaniye, coğrafya-i Osmani ve bahr-i sefid ve bahr-i Siyah havzaları coğrafyası, Fransızca.

Üçüncü şube ikinci sene dersleri şunlardı: Faiz usulleri umuriyyetş mal hesapları, muhasebe-i umumiye-i maliye kavaid esasiyesi, amir italarıyla muhasiplare müteallik kavaid, divan-ı muhasebat, memalik-i Osmaniye de maliye ve divan-ı umumiye marifetiyle tahsil olunan tekâlifin surt-i tarh ve cibayeti, Memalik-i Osmaniye ve Ecnebiye de borç kavanini ve borca müteallik hukuk, hukuk-ı esamiyenin kavaid-i umumiyesi, tefrik-i kuvve, Kapitülasyonların maliyeye müteallik aksamı, kitabet, Fransızca. (Maliye Mektebi, Tanin, 9 Mart 1326)

Maliye mektebi tahrirciler şubesi ile memurini hazine sınıfı tedrisatına 1913 senesinde nihayet verilmişti.(Maliye Mektebi, Sabah, 25 Eylül 1329) Maliye şubesine ise, 7 senelik idadilerden, mekatip-i sultaniye ile Daruşşafakadan sınıfları 17 den 10 ve 30 dan fazla olmayan öğrenciler alınmıştı. (Maliye Mektebi, Sabah, 25 Eylül 1329)

Her sabah 8-10 arasında açık olan ve her sınıfında aşağı yukarı 60 öğrenci olan Okul, Maliye Nezaretince 19 Haziran 1912'de yüksekokul sayılmaya başlanmıştı. Ancak bazı kısımlara lise mezunu olmayanların girdikleri, lise mezunu olanlarında iki yıllık meslek eğitiminden sonra yüksekokul diploması almasını uygun görmeyen Maarif Nezareti başka bazı resmi kuruluşlar, bunun yüksekokul olmasını kabul etmemişlerdi. 1912 yılında Okul ilk mezunlarını Hazine şubesinden 13, Maliye şubesinden de 23 kişi vermiştir. (Ergün, 1996, s.297) I. Dünya Savaşı çıktığında da, memurlarının ve öğrencilerinin askere alınmasından dolayı okul tatil edildi. (Ergün, 1996, s.297).

Kaynaklar

Akyüz, Y. (1989). *Türk Eğitim Tarihi, (Başlangıçtan 1988'e)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi

Ak, M. (2006). *2. Meşrutiyet Döneminde Mesleki ve Teknik Eğitim Okulları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Ata, B. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Telgrafçılar Nasıl Yetiştirildi?* Prof.Dr. Yahya Akyüz'e Armağan (Editör Yahya Akyüz) Ankara, Pagem Yayıncılık

BOA, Fon Kodu: MF.MKT., Dosya No: 1183, Gömlek No: 74, Tarih: 1331S24

BOA, Fon Kodu: DH..SYS., Dosya No: 112-15, Gömlek No: 20-01, Tarih: 1331M05

BOA, Fon Kodu: BEO, Dosya No: 4608, Gömlek No: 3-45565, Tarih: 1338R07

BOA, Fon Kodu: DH.İD..., Dosya No: 48-2, Gömlek No: 19, Tarih: 1330S14

BOA, Fon Kodu: ŞD., Dosya No: 227, Gömlek No: 8, Tarih: 1329C03

BOA, Fon Kodu: BEO, Dosya No: 1999, Gömlek No: 149902, Tarih: 1320Za16

BOA, Fon Kodu: DH.İD..., Dosya No: 48-2, Gömlek No: 32, Tarih: 1330C03

Çınar, E. (2007). *19. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Mesleki ve Teknik Eğitim*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Dilâver, H.(2002) II. Meşrutiyet Dönemi'nde Yayınlanan Bir İstatistik Mecmuasına Göre Osmanlı Maarifi. *Türkler*, C.XV

Ergin, O. N. (1977). *Türkiye Maarif Tarihi*, Cilt 1-2, İstanbul

Ergün, M.(1996) *İkinci Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914)*. Ankara

Halkalı Ziraat Mektebi, Sabah, 30 Haziran 1328

Hendeseyi Mülkiye Mektebi, Tanin, 19 Teşrinisani 1324

Hendeseyi Mülkiye Mektebi, Tanin, 30 Teşrinievvel 1324

Maliye Mektebi, Tanin, 9 Mart 1326

Maliye Mektebi, Sabah,25 Eylül 1329

Mekteplerimiz, Kız Darülfünunu Dersleri. *Muallim Dergisi*, Mart 1334 Sayı 20

Mıntıka-i Ziraat Mekatib-i Aliyyesi Nizamnamesi, Düstur, 2. Tertip, Cilt IV.
Muallim Dergisi, 15 Teşrinievvel Sayı 15

Mühendis Mektebi, Sabah, 5 Teşrinievvel 1329

Mühendis Mektebine Kabul Şeraiti, Sabah, 1 Ağustos 1326

Mühendis Mektebi Islahatı, Sabah, 5 Ağustos 1326

Mülkiye Baytar Mektebi, Sabah, 11 Teşrinievvel 1329

Orman Mektebi,Sabah, 1Kasım 1909

Posta ve Telgraf Mektebi, Sabah, 16 Eylül 1327

Posta ve Telgraf, Sabah,,11 Teşrinievvel 1329

Sabah, 5 Kânunuevvel 1328

Sanayi Nefise Mektebi Alisi Talimnamesi, Maarif Vekâleti, Matbaa-yı Amire, İstanbul,1340

Tekeli, İ. ve -İlkin, S.(1993) Osmanlı İmp'da Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü, Ankara, Türk Tarih kurumu ve Basım Evi

Ticaret -Bahriye Kaptan ve Çırakçı Mektebi, Yeni Tanin, 26 Kânunusani 1325

Yusuf, Razi , “Hendeseyi Mülkiye Mektebi, Sabah, 13 Kânunuevvel 1325